Ministerie van Buitenlandse Zaken

Mensenrechtenrapportage 2023

Inzet en resultaten Nederlands buitenlands mensenrechtenbeleid

Artikel 1 UVRM: Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten, en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen.
Garcia, 2024, Cartoon Movement, Cartoons for Human Rights.

Voorwoord

Op 30 november 2023 bestempelde het Russische Hooggerechtshof de internationale LHBTIQ-beweging als 'extremistisch', waardoor alle activiteiten van deze beweging strafbaar werden in het land. Opnieuw een donkere dag voor mensenrechten in Rusland. En een nieuwe stap achteruit, uiteindelijk ook voor de rest van de wereld. Mensenrechten zijn immers universeel. Toch herinner ik me deze dag óók als een van hoop. Net na de uitspraak van het Hooggerechtshof ontmoette ik drie Russische mensenrechtenverdedigers in Skopje. Ondanks alle bedreigingen en intimidatie gaan zij door met hun belangrijke werk. Zo vertelde één van hen, Victor (niet zijn echte naam), hoe hij aandacht blijft vragen voor de afschuwelijke en onmenselijke behandeling van gevangenen in Russische detentiecentra; óók van Russen die weigeren te vechten in Oekraïne. Ondanks toenemende beperkingen blijft hij nieuwe manieren vinden om zijn werk uit te voeren. En dankzij zijn inspanningen krijgen slachtoffers soms de gerechtigheid die ze verdienen.
Het verhaal van Victor sterkt mij in het geloof dat er altijd mensen zullen zijn die opkomen voor hun rechten.
Hoe hard de hand van onderdrukking ook is, zij vinden altijd nieuwe wegen om hun belangrijke werk te doen.

Het afgelopen jaar kende helaas vele andere donkere dagen. De afschuwelijke aanval door Hamas op 7 oktober en het conflict dat daarna losbarstte staan in ons geheugen gegrift. Het menselijk leed is enorm: berichten over weerzinwekkend seksueel geweld tegen Israëlische vrouwen; grootschalige verwoestingen in Gaza, en enorme aantallen Palestijnse slachtoffers, waaronder vele kinderen. Ook op veel andere plekken in de wereld staan mensenrechten door conflict of repressie onder hoogspanning, zoals in Rusland, Sudan, Iran en Afghanistan. Er is een grote noodzaak om mensenrechten te beschermen, daar ben ik diep van doordrongen. De vraag is echter: hoe? Want net zoals autoritaire regimes steeds effectiever worden in het onderdrukken van mensenrechtenverdedigers, proberen ze ook steeds vaker de internationale inspanningen voor mensenrechten tegen te werken. Binnen deze nieuwe, harde realiteit moeten we blijven zoeken naar nieuwe wegen om mensenrechten effectief te beschermen.
Vorig jaar presenteerde het kabinet hierover een nieuwe langjarige visie, waarbij onze inzet op mensenrechten ook expliciet verbonden wordt aan democratie en internationale rechtsorde. In deze Mensenrechtenrapportage vindt u de eerste resultaten van deze hernieuwde focus en het kader waaraan deze resultaten gemeten kunnen worden.

Samen sta je sterk, zeker in een wereld die polariseert. Nog meer dan voorheen investeert Nederland daarom in nieuwe partnerschappen. Zo zoeken we actief naar brede, interregionale coalities. Bijvoorbeeld met Tsjechië, Mexico, Zuid-Afrika en de Malediven op het gebied van internetvrijheid. Al liggen sommige van deze landen geografisch en cultureel ver uiteen, we maken ons allemaal zorgen over mogelijkheden die digitale media autoritaire regimes bieden om te onderdrukken en te intimideren. En daarom werken we in multilateraal verband met deze landen samen om digitale mensenrechten te bevorderen.

Ook de ontwikkeling van nieuwe internationale rechtsregels biedt kansen om samenwerking tussen staten te faciliteren. Bijvoorbeeld als het gaat om de opsporing en vervolging van internationale misdrijven zoals genocide en misdrijven tegen de menselijkheid. Nederland wil graag makkelijker informatie over dit soort misdrijven kunnen uitwisselen met andere landen, en daarbij ook nauwer samenwerken. Daarom hebben wij hierover afspraken gemaakt met landen die ook stappen hierop wilden zetten. Met als resultaat een mijlpaal in de strijd tegen straffeloosheid: de Ljubljana-Den Haag Conventie. Dit verdrag maakt het mogelijk om plegers van internationale misdrijven beter op te sporen en te vervolgen.

En zo zijn er ook andere lichtpunten. Al is de persvrijheid in 2023 opnieuw afgenomen, toch heeft Nederland bijna 2.000 journalisten in nood kunnen helpen. En al kunnen maatschappelijke organisaties in bijna een derde van de wereld niet goed hun werk doen, Nederland heeft zich er wel met succes voor ingespannen dat zij nu actief kunnen deelnemen in de Mensenrechtenraad. Als verkozen lid van deze raad zullen wij dit jaar gevraagd en ongevraagd mensenrechtenschendingen aan de kaak stellen; of het nu gaat om de bloedige wijze waarop de Iraanse autoriteiten de bevolking onderdrukken, de lange lijst van Russische oorlogsmisdaden in Oekraïne, of de vele andere misstanden, wereldwijd.

Vijfenzeventig jaar geleden werd de verklaring van de Rechten van de Mens ondertekend. Die rechten zijn ook nu nog geen vanzelfsprekendheid; ze staan in toenemende mate onder druk. Tegelijkertijd zie ik een gezamenlijke wil om het tij te keren. Die wil uit zich in de vele nieuwe partnerschappen en bewegingen die zijn ontstaan en die steeds groter worden. Zo is het aantal leden van de Freedom Online Coalition – de diplomatieke coalitie die zich inzet

voor digitale mensenrechten en fundamentele vrijheden – toegenomen naar 38. En die gezamenlijke wil zie ik ook in de ogen van Victor en de vele andere mensenrechten-verdedigers die ik de afgelopen maanden heb ontmoet. Het is onze plicht om hen te steunen en te blijven zoeken naar effectieve manieren om mensenrechten te verdedigen.

Hanke Bruins Slot
Minister van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

Voorwoord		3
Introductie/ leeswijzer		6
1	Mensenrechteninzet wereldwijd en multilateraal	7
2	Vrijheid van meningsuiting online en offline	14
3	Vrijheid van religie en levensovertuiging	18
4	Gelijke rechten voor lhbtiq+-personen	20
5	Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	22
6	Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	24
7	Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	28
Bijlage: Overzicht uitgaven		32

Introductie/ leeswijzer

Op 30 juni 2023 presenteerde het kabinet een nieuwe langjarige visie op het gebied van mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde (de zgn. MDIR-nota).[1] In die nota wordt beschreven hoe Nederland zich de komende jaren, in de huidige veranderende geopolitieke context, zal inzetten bij het wereldwijd steunen en waarborgen van mensenrechten, democratische rechtsstaat en internationale rechtsorde. In de tweede helft van 2023 is een start gemaakt met het vormgeven van de implementatie van deze nota. Bij deze Mensenrechtenrapportage wordt ook het resultatenkader van de MDIR-nota aan de Kamer gepresenteerd zoals toegezegd tijdens het commissiedebat mensenrechten op 25 september 2023 (TZ202309-076). De Mensenrechtenrapportage van 2024 zal uitgebreider ingaan op de eerste resultaten van het nieuwe beleid en zal worden vormgegeven rondom dit nieuwe resultatenkader.

De Mensenrechtenrapportage 2023 richt zich, net als voorgaande jaren, grotendeels op de vijf prioriteiten van het Nederlandse mensenrechtenbeleid in het buitenland: 1) vrijheid van meningsuiting online en offline, 2) vrijheid van religie en levensovertuiging, 3) gelijke rechten voor lhbtiq+ personen, 4) bescherming van mensenrechtenverdedigers en versterking van het maatschappelijk middenveld, en 5) gelijke rechten voor vrouwen en meisjes. Daarnaast wordt aandacht besteed aan 1) de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven en 2) de naleving van internationaal recht; beide dragen bij aan het effectief functioneren van de internationale rechtsorde en het naleven van mensenrechten.[2] Mensenrechten zijn daarnaast stevig verankerd in andere beleidsterreinen van het buitenlandbeleid zoals veiligheid, ontwikkelingssamenwerking en buitenlandse handel. De resultaten op deze beleidsterreinen worden vastgelegd in andere rapportages, zoals de nog te verschijnen resultatenrapportage ontwikkelingssamenwerking 2023.

Voordat de rapportage ingaat op de bovengenoemde prioriteiten, schetst het eerste hoofdstuk een overzicht van trends en ontwikkelingen op het terrein van mensenrechten in het algemeen. Daarbij gaat het onder andere over de toenemende druk op mensenrechten, democratie en internationale rechtsorde, de multilaterale inzet via de VN en de EU en de inzet van de Mensenrechtenambassadeur en de Speciaal Gezant Vrijheid van Religie en Levensovertuiging. Deze hoofdstukken geven een niet-uitputtende samenvatting van de inspanningen.

Thematische Hoofdstukken

Elk thematisch hoofdstuk start met een weergave van de meest effectieve en/of in het oog springende resultaten. Daarnaast wordt er per thema een overzicht gegeven van de financiële uitgaven in 2023. De grondslag hiervoor zijn de uitgaven onder het Mensenrechtenfonds en fondsen zoals Shiraka, Matra, *Civic Space Fund* en Publieksdiplomatie. Voor het thema gelijke rechten voor lhbtiq+ personen en vrijheid van religie en levensovertuiging zijn, naast de uitgaven uit het Mensenrechtenfonds en overige fondsen, ook de uitgaven meegenomen die onder de *Power of Voices* partnerschappen op deze thema's zijn gerealiseerd in 2023. Voor het thema gelijke rechten voor vrouwen en meisjes zijn alleen de uitgaven meegenomen uit het Mensenrechtenfonds en overige fondsen die door de ambassades specifiek op dit thema zijn gerealiseerd. Een overzicht van overige uitgaven op dit thema is terug te vinden in de nog te verschijnen resultatenrapportage ontwikkelingssamenwerking 2023 onder het thema Vrouwenrechten en Gendergelijkheid.

Aan de hand van een aantal voorbeelden wordt geïllustreerd hoe het kabinet zich heeft ingezet om de doelstellingen te behalen. Hierbij is gebruik gemaakt van een breed scala aan instrumenten en kanalen, zoals projectfinanciering, bilaterale diplomatie, multilaterale onderhandelingen, gezamenlijke en nationale verklaringen en brede-coalitievorming. In de tekst staat daarbij aangegeven hoe relevante Kamermoties en toezeggingen zijn uitgevoerd.

[1] Beleidsnota Mensenrechten - Democratie - Internationale Rechtsorde | Beleidsnota | Rijksoverheid.nl

[2] De strijd tegen straffeloosheid wordt dus niet langer aangeduid als zesde prioriteit maar valt, conform de beleidsnota Mensenrechten – Democratie – Internationale Rechtsorde, onder het thema 'Internationale rechtsorde'.

1 Mensenrechteninzet wereldwijd en multilateraal

In het jaar waarin de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens 75 jaar bestond, werd eens te meer duidelijk dat deze gedeelde waarden voor grote uitdagingen staan. Oorlogen, gewapende conflicten en doelbewuste moordpartijen verwoestten het leven van velen, waarbij de situaties in Oekraïne, de Palestijnse Gebieden, Israël en Soedan het meeste in het oog sprongen. In 2023 stonden naast mensenrechten ook democratie en de internationale rechtsorde - alle fundamenten voor vreedzame, inclusieve en welvarende samenlevingen - onder druk. De bescherming en bevordering hiervan bleef dan ook in 2023 een belangrijk speerpunt van het buitenlands beleid van het Koninkrijk der Nederlanden.

In de nieuwe beleidsnota Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde is uiteengezet hoe Nederland effectief beleid wil blijven voeren onder sterk veranderende geopolitieke omstandigheden. De inzet bleef gedurende het afgelopen jaar daarbij gericht op de bekende thematische prioriteiten van het mensenrechtenbeleid. Om evenwel effectief te blijven en concrete, praktische resultaten te boeken in een veranderende wereld, wordt gekeken naar nieuwe mogelijkheden om samen te werken, zowel door diversificatie van thema's die aandacht krijgen als door proactief de samenwerking op te zoeken met voor Nederland nieuwe partners en/of partnerlanden. In de praktijk betekent dit meer dialoog voeren over bijvoorbeeld de implementatie van geratificeerde mensenrechtenverdragen, waarbij ook assertief optreden niet geschuwd zal worden waar dat nodig en opportuun is, zoals in Oeganda waar Nederland ook bilaterale consequenties verbond aan het aannemen van de anti-lhbtiq+ wet.

Het internationaal behouden en waar mogelijk vergroten van het draagvlak voor mensenrechten vraagt ook om samenwerking met partners waar Nederland op gevoelige punten van mening mee verschilt. De essentie is dat Nederland, zonder de eigen waarden los te laten, vaker een benadering wil en moet kiezen die het meeste effect sorteert voor de mensen die het beoogt te helpen. Hiermee zal Nederland samen met zijn partners een verschil kunnen blijven maken op het gebied van de naleving en toekenning van mensenrechten, wereldwijd.

Inzet in de Verenigde Naties en de Europese Unie

Het blijft in het huidige tijdsgewricht van groot belang de slagkracht van de op universele mensenrechten gebaseerde samenwerkingsverbanden en coalities, in het bijzonder in de VN en de EU, te gebruiken en te versterken.

Nederland[3] opereert in de VN-mensenrechtenfora zoveel mogelijk in EU-verband. De prioriteiten zijn vastgelegd in jaarlijkse Raadsconclusies.[4] De EU speelde een cruciale rol bij de aanname van resoluties die inzetten op monitoring van en onderzoek naar mensenrechtenschendingen in onder meer Afghanistan, Myanmar, Soedan (waaronder het instellen van een *Fact Finding Mission*), Rusland en Zuid-Soedan. Zo kiest Nederland er bijvoorbeeld voor om in EU- en VN-verband de mensenrechtenschendingen in Noord-Korea te adresseren. Hiermee wordt eveneens uitvoering gegeven aan motie 35 925-V nr. 44 Van der Staaij/Ceder.

Binnen de EU draagt Nederland actief bij aan het op de sanctielijst plaatsen van individuen en entiteiten verantwoordelijk voor grootschalige, ernstige mensenrechtenschendingen. In 2023 was Nederland initiatiefnemer van twee sanctiepakketten gericht op seksueel geweld, met registraties gericht op o.a. Iran, Afghanistan en Oekraïne en een sanctiepakket gericht op de ondermijnende rol van de Wagner-groep op het Afrikaanse continent.

Het kantoor van de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR)

Om de inzet op de bescherming en bevordering van mensenrechten zowel multilateraal als bilateraal kracht bij te zetten steunt Nederland het kantoor van de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten met EUR 8,65 miljoen per jaar. Naast kernfinanciering is dit deels bestemd voor de Nederlandse prioriteiten op het gebied van mensenrechten en *Special Procedures*, de tak van OHCHR die ondersteuning

[3] Omwille van de leesbaarheid wordt Nederland aangehouden. Echter, in VN-gremia wordt namens het Koninkrijk der Nederlanden gehandeld.
[4] https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/02/20/council-conclusions-on-eu-priorities-in-un-human-rights-fora-2023/

biedt aan mandaathouders zoals Speciaal Rapporteurs op specifieke thema's.[5]

Op 2 en 3 oktober 2023 bracht de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten, Volker Türk, een bezoek aan Nederland. De Hoge Commissaris sprak met Minister Bruins Slot, Minister Schreinemacher en vicepremier Kaag onder meer over de wereldwijde inzet van OHCHR, de mogelijkheden tot verdere samenwerking met Nederland en over landen waar de mensenrechtensituatie uiterst zorgelijk is zoals China, Iran en Rusland. Uit het bezoek bleek de goede verstandhouding tussen Nederland en de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten en zijn kantoor (OHCHR). Ook ontmoette hij de interim-voorzitter van het College voor de Rechten van de Mens, dhr. Jos Silvis, waarbij hij sprak over de mensenrechten in Nederland.

VN-Mensenrechtenraad

Ondanks dat het Koninkrijk der Nederlanden in 2023 geen lid was van de VN-Mensenrechtenraad had Nederland een actieve rol door te onderhandelen en resoluties te steunen door middel van co-sponsorschap. Daarnaast was Nederland trekker van een aantal resoluties die ook zijn aangenomen, waaronder resoluties over Syrië, het tegengaan van kind-, vroege en gedwongen huwelijken, de instelling van de Speciaal Rapporteur Rusland en de vrijheid van meningsuiting.

In de februari-zitting van de VN-Mensenrechtenraad werd het mandaat van de *Commission of Inquiry* (CoI) *Ukraine* verlengd. Deze CoI werd ingesteld om onderzoek te doen naar de mensenrechtenschendingen in Oekraïne. Nederland heeft actief bijgedragen aan het mobiliseren van de benodigde steun voor deze resolutie.

In juli 2023 werd in de VN-Mensenrechtenraad een tweejaarlijkse resolutie gericht op 'de bestrijding van kind-, vroege en gedwongen huwelijken' aangenomen. Nederland werkte hierbij in een cross-regionale kerngroep samen met Argentinië, Canada, Honduras, Italië, Montenegro, Polen, Sierra Leone, Zwitserland, Thailand, het Verenigd Koninkrijk en Uruguay. De specifieke focus was het tegengaan van gedwongen huwelijken en de belangrijkste resultaten waren het benadrukken dat gedwongen huwelijken onder moderne slavernij kunnen vallen, het expliciet oproepen tot gelijke rechten in het huwelijk en bij het beëindigen ervan en het opdracht geven tot actiegerichte richtlijnen voor landen om deze schadelijke praktijk te stoppen. De resolutie genoot de steun van 78 landen uit alle werelddelen. Naast de onderhandelingen over de resolutie werkte KNL in de marges van de VN-Mensenrechtenraad samen met de organisatie *Girls not Brides* aan een goed bezocht evenement om meer aandacht voor het thema én de resolutie te genereren.

Tijdens dezelfde zitting in juli werd ook het mandaat van de Speciaal Rapporteur Vrijheid van Meningsuiting verlengd met twee jaar. Deze Speciaal Rapporteur is, naast onderzoek naar de vrijheid van meningsuiting, ook betrokken bij veiligheid van journalisten. Deze onderzoeken zijn van

Bezoek Hoge Commissaris Volker Türk aan Nederland - meeting met Minister Bruins Slot

[5] Special Procedures of the Human Rights Council | OHCHR

groot belang om meer zicht te krijgen op hoe het met de vrijheid van meningsuiting wereldwijd gaat. Nederland diende deze resolutie in samenwerking met Canada in.

Ook het mandaat van de Speciaal Rapporteur t.a.v. de mensenrechtensituatie in Rusland, een resolutie waarvan Nederland samen met 25 andere EU-landen (excl. Hongarije) in de kerngroep zit, werd tijdens de september-zitting van de VN-Mensenrechtenraad met een jaar verlengd tot oktober 2024. Tijdens deze zitting werd er ook een *Fact Finding Mission* (FFM) ingesteld voor Soedan. Deze FFM gaat onderzoek doen naar de berichten van ernstige mensenrechtenschendingen in het huidige conflict. De FFM is additioneel aan het mandaat van de Speciaal Rapporteur Soedan, dat op 11 mei tijdens een Speciale Zitting van de Mensenrechtenraad werd uitgebreid met extra onderzoekstaken. Nederland heeft zowel de uitbreiding van het mandaat als de oprichting van de FFM gesteund door middel van co-sponsoring en *outreach*.

Het kabinet deelt de ernstige zorgen van de Eerste en Tweede Kamer over de mensenrechtensituatie in Iran. Nederland heeft de gewelddadige onderdrukking van de grootschalige vreedzame demonstraties in Iran naar aanleiding van de dood van Mahsa Amini sterk veroordeeld en droeg actief bij aan de tien mensenrechtensanctiepakketten tegen Iran die de EU sindsdien heeft aangenomen. Ook werd met Nederlandse steun in november 2022 een FFM opgericht. Deze FFM doet onderzoek naar vermeende mensenrechtenschendingen sinds de dood van Mahsa Amini en gaf daar in juli 2023 een eerste mondelinge update over. Inmiddels heeft de FFM ook schriftelijk gerapporteerd. Het kabinet zal deze rapportage met een appreciatie aan de Eerste en Tweede Kamer sturen. In lijn met het verzoek van het lid Karimi (Eerste Kamer) zal Nederland waar mogelijk actief steun aan de FFM blijven verlenen. Het kabinet heeft zich in aanloop naar de mandaatsverlenging van de FFM actief ingezet om deze mogelijk te maken. Nederland blijft de zeer zorgwekkende mensenrechtensituatie in Iran nauwlettend volgen, waarbij niet alleen gekeken wordt naar het recht op vreedzame demonstratie, maar ook naar o.a. het hoge aantal executies, repressie van vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid. Voorts verkent Nederland, samen met gelijkgezinden, de mogelijkheden om bij te dragen aan meer *accountability* voor mensenrechtenschendingen in Iran.

Algemene Vergadering Verenigde Naties (AVVN)

Op 10 oktober 2023 vond in de AVVN in New York de verkiezing plaats van 15 nieuwe leden van de VN-Mensenrechtenraad voor de termijn 2024 - 2026. Na een periode van intensieve lobby en campagne werd Nederland verkozen met 169 stemmen – het hoogste aantal binnen de Westerse kiesgroep. Dit betekent dat Nederland aankomende drie jaar het lidmaatschap van de VN-Mensenrechtenraad weer actief kan gebruiken om mensenrechten wereldwijd te bevorderen, met speciale aandacht voor de Nederlandse mensenrechtenprioriteiten.

Deze verkiezing vond 18 maanden na de tijdelijke schorsing van Rusland als lid van de VN-Mensenrechtenraad plaats, een reactie op de flagrante schending in februari 2022 van het VN-Handvest door de Russische invasie van Oekraïne. Gezien de voortdurende Russische agressie in Oekraïne heeft de EU met gelijkgezinde landen zich succesvol verzet tegen de Russische hernieuwde kandidatuur voor deze verkiezing. Uiteindelijk zijn niet Rusland maar Bulgarije en Albanië verkozen binnen de Oost-Europese Groep. De 83 stemmen voor Rusland zijn desondanks zorgwekkend en een indicatie van de nieuwe geopolitieke wereldorde waartoe het Koninkrijk zich zal moeten verhouden.

Tijdens de Derde Commissie van de AVVN in het najaar van 2023 (de Commissie die ziet op mensenrechtenonderwerpen) steunde Nederland samen met 49 andere landen de gezamenlijke verklaring over China's mensenrechtenschendingen tegen de Oeigoeren en andere bevolkingsgroepen in Xinjiang. Ook werkte Nederland, met een cross-regionale kerngroep, bestaande uit Tsjechië, Zuid-Afrika, Mexico en de Malediven aan een nieuwe resolutie over het bevorderen en beschermen van mensenrechten in de context van digitale technologieën. Waar eerder al in andere resoluties was opgenomen dat mensenrechten online hetzelfde gelden als offline, herbevestigde deze resolutie die notie en werden verschillende bestaande afspraken over online mensenrechten geconsolideerd. Met de resolutie veroordeelde de Algemene Vergadering van de VN voor het eerst expliciet het gebruik van algemene internet *shutdowns* die de vrijheid van meningsuiting en toegang tot informatie online beperken. Dankzij de geografisch diverse kerngroep en effectief lobbywerk kon deze resolutie met consensus worden aangenomen.

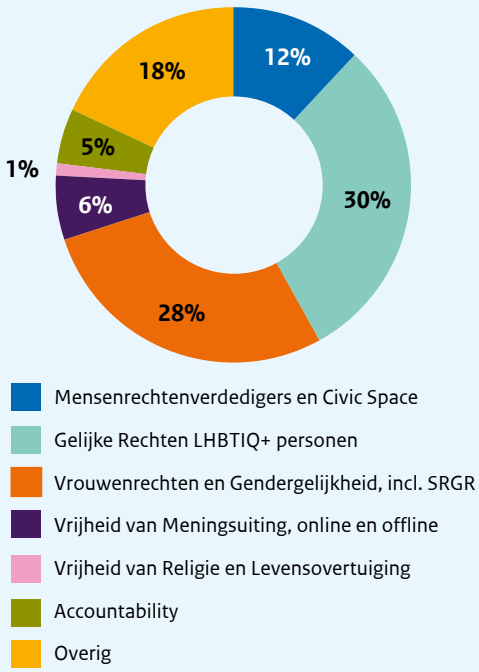
75 jaar Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

In 2023 was het 75 jaar geleden dat de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens ondertekend werd. Dit werd gemarkeerd tijdens een tweedaagse conferentie, georganiseerd door het Kantoor van de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR) in Genève. Het was enerzijds een moment om te reflecteren hoe ver de internationale gemeenschap sinds 1948 is gekomen in het verankeren van universele rechten wereldwijd, maar anderzijds ook een moment om te constateren dat deze rechten nog verre van zelfsprekend zijn en toenemend ook onder druk staan. Namens Nederland namen vicepremier van Gennip en de nieuw aangetreden mensenrechtenambassadeur, Wim Geerts, deel. De vicepremier sprak onder andere tijdens een panelsessie over mensenrechten en digitale technologieën, met de assistent Secretaris-General voor Mensenrechten Ilze Brand-Kehris en de minister voor Buitenlandse Zaken

van de Palestijnse Autoriteit, Riyad al-Maliki. Ook werd tijdens deze viering door Nederland EUR twee miljoen extra steun aan OHCHR aangekondigd voor het belangrijke werk van mensenrechtenadviseurs in VN-landenteams en vredesmissies.

Vice-premier van Gennip bij viering 75 jaar Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens in Genève

Universal Periodic Review

Nederland deed in 2023 bij drie *Universal Periodic Review*[6] (UPR) sessies 83 aanbevelingen op het gebied van mensenrechten aan 41 landen. De aanbevelingen lagen grotendeels op het gebied van de zes Nederlandse mensenrechtenprioriteiten. Onder 'overig' gingen de aanbevelingen onder andere in op marteling, de situatie in detentiecentra en rechten van migranten.

Raad van Europa (RvE) en de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE)

Op 16 en 17 mei 2023 vond de vierde Top van de RvE plaats, waar Minister-President Rutte aan deelnam. De eindverklaring behelst een duidelijke herbevestiging van het belang van de waardengemeenschap waarop de RvE is gebouwd, inclusief het versterken van het toezicht op de naleving van uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Mede door Nederlandse inspanningen zijn de bevordering van mediavrijheid, de bescherming van journalisten en gendergelijkheid in de verklaring opgenomen. Een belangrijk resultaat van de Top was verder de oprichting van het Schaderegister voor Oekraïne. Als gastland is Nederland nauw betrokken bij dit initiatief. In juni werd de Nederlandse Permanent Vertegenwoordiger (PV) in Straatsburg benoemd tot eerste vicevoorzitter van de *Conference of the Participants* van het Schaderegister. De Nederlandse PV werd in 2023 ook verkozen tot voorzitter van de *Committee of the Parties van* het Verdrag van Istanboel, het RvE verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.

In aanloop naar de Top heeft Nederland zich sterk gemaakt voor meer samenwerking met andere internationale organisaties en met name de EU. Belangrijke stappen richting EU-toetreding tot het EVRM zijn gezet en in oktober is de EU officieel toegetreden tot het Verdrag van Istanboel. Nederland heeft bijgedragen aan de totstandkoming van gezamenlijke EU-verklaringen, onder meer over de situatie in Oekraïne, Georgië, Belarus, en Nagorno Karabach, geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, en de situatie van journalisten en LHBTIQ+ mensen.

Nederland draagt ook in de OVSE actief bij aan het bevorderen van mensenrechten. Met EUR 600.000 is Nederland een van de belangrijkste donoren van het *Office for Democratic Institutions and Human Rights* (ODIHR). Het zwaartepunt lag in 2023 op het steunen van Oekraïne, onder meer door projecten die de lokale justitiesector versterken zodat oorlogsmisdadigers kunnen worden berecht. Ook initieerde Nederland samen met andere landen onafhankelijke onderzoeken naar de deportatie van Oekraïense kinderen en andere mensenrechtenschendingen in Oekraïne.

[6] Universal Periodic Review | OHCHR

Inzet Mensenrechtenambassadeur en Speciaal Gezant Vrijheid van Religie en Levensovertuiging

De Mensenrechtenambassadeur (MRA) en de Speciaal Gezant voor Religie en Levensovertuiging (SGRL) spelen een sleutelrol in de uitvoering van het Nederlandse mensenrechtenbeleid. Door middel van bilaterale gesprekken, landenbezoeken, inzet in multilaterale fora, publieke maar ook stille diplomatie zetten zij zich in voor een betere naleving van de geldende internationale verdragen en het aanbieden van Nederlandse ondersteuning waar nodig. Ook spelen zij een belangrijke rol in het vergroten van het (maatschappelijk) draagvlak voor het buitenlands mensenrechtenbeleid.

Mensenrechtenambassadeur

Bahia Tahzib-Lie bezocht als MRA in de eerste helft van 2023 Brazilië, India, Irak, Libië en de Filipijnen, waar zij onder andere sprak met het maatschappelijk middenveld, mensenrechtenverdedigers, journalisten, internationale organisaties zoals de VN, diplomatieke gemeenschap en centrale en lokale autoriteiten. Tijdens de gesprekken ging de aandacht uit naar de bescherming van mensenrechtenverdedigers, de participatie en versterking van het maatschappelijk middenveld, de bevordering van de Nederlandse mensenrechtenprioriteiten en de versterking van de onderlinge samenwerking in bilateraal en multilateraal verband.

In Brazilië sprak de MRA met de nieuwe Braziliaanse regering specifiek over hun prioriteiten op het gebied van mensenrechten, zoals het verbeteren van beleid voor de bescherming van lhbtiq+ personen, mensenrechtenverdedigers en inheemse volkeren. In India had de MRA een onderhoud met onder meer de Minister van Ontwikkeling van Vrouwen en Kinderen, de Minister van Minderheidszaken en de nationale mensenrechtencommissie over de mogelijkheden voor het versterken van de bilaterale en multilaterale samenwerking en opende ze de World Press Photo-tentoonstelling over krachtige weerbare vrouwen, samen met de Viceminister van Buitenlandse Zaken en de nationale lhbtiq+ rapporteur. Ook bezocht ze een opvanghuis voor vrouwen en meisjes, dat door Nederland wordt gefinancierd.

In Irak, inclusief de Koerdische Autonome Regio (KAR), bezocht ze een aantal Jezidi-organisaties in het ontheemdingskamp Khanke. In Libië sprak de MRA over accountability, *civic space* en de centrale plaats van mensenrechten in het vredesproces en nam ze deel aan een bijeenkomst over mensenrechten in het Libische vredesproces. In de Filipijnen werd het de MRA (door de rechter) toegestaan om Leila de Lima, ex-senator en minister, te bezoeken in de gevangenis. Inmiddels is De Lima op borgtocht vrijgekomen en mag ze thuis het proces afwachten. Ook bracht de MRA een bezoek aan een vrouwengevangenis die zich inzet voor rehabilitatie en zelfontplooiing van vrouwen en aan de Press Council in Cebu die journalisten, advocaten en andere belanghebbenden verenigt in hun streven naar persvrijheid.

Op uitnodiging van de MRA bracht de President van de Saoedische Mensenrechtencommissie een bezoek aan Nederland voor de tweede ronde van de bilaterale mensenrechtendialoog. Tijdens de gesprekken benadrukten beide partijen het belang deze dialoog niet alleen voort te zetten, maar ook uit te breiden door kennisuitwisseling tussen experts op verschillende terreinen. Ook vrijheid van religie en levensovertuiging kwam hierbij aan de orde.

Met het versterkte netwerk van de Europese MRA's publiceerde de MRA op sociale media een serie gezamenlijke verklaringen over diverse mensenrechtenthema's en bedreigde mensenrechtenverdedigers. Samen met de Europese Vrouwenrechtenambassadeur gaven de MRA's een gezamenlijke verklaring uit in het kader van Internationale Vrouwendag en met de Europese lhbti-gezanten in het kader van de *International Day Against Homophobia, Biphobia and Transphobia* (IDAHOT)

Verder sprak de MRA op scholen, universiteiten en tijdens nationale en internationale evenementen waaronder de opening van *Activist Night* van het *Movies that Matter* festival, de ondertekening van de Verklaring van Amsterdam over inclusiviteit, diversiteit en gelijke rechten voor lhbti-personen op de werkvloer, de Internationale *Workplace Pride* Conferentie over lhbtiq+ personen en het 10-jarig bestaan van *Human Rights in the Picture*. Tijdens de *World Press Freedom Day* conferentie in New York trad de MRA op als moderator van de sessie met de Presidenten van de UNESCO *General Conference*, ECOSOC en de VN-Mensenrechtenraad.

In de zomer van 2023 trad de nieuwe MRA Wim Geerts aan. Hij is de achtste MRA sinds deze functie in 2000 in het leven werd geroepen. Hij zet het werk van zijn voorgangster voort, inclusief dat van adviserend lid van de Nederlandse Unesco Commissie.

De nieuwe MRA bezocht in het najaar o.a. Genève en New York, mede in het kader van de (succesvolle) Nederlandse kandidatuur voor lidmaatschap van de VN-Mensenrechtenraad voor de periode 2024-2026. Daarnaast bezocht hij Costa Rica en Guatemala, waar hij onder meer sprak met inkomend president Arevalo. Inkomende bezoeken waren er onder meer van een Jemenitische delegatie van rechters, de voorzitster van de mensenrechtencommissie van de Duitse Bondsdag, een delegatie van de *International Campaign for Tibet* en de VN Hoge Commissaris voor Mensenrechten. Samen met zijn Europese collega's gaf de MRA verschillende verklaringen uit, o.a. over de beslissing van het Russische Hooggerechtshof over de 'internationale LHBT-beweging' en over de straffeloosheid ten aanzien van misdaden tegen journalisten.

De MRA speelde een actieve rol in het kader van de activiteiten rond Mensenrechtendag (10 december), die in het teken stond van de 75e verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). In dat verband hield hij een toespraak in de Kunsthal in Rotterdam bij een tentoonstelling van Ai Weiwei en nam hij deel aan een UVRM-viering in Parijs met president Macron, gevolgd door een high-level evenement in Genève, samen met vicepremier Van Gennip. Mede als opvolging van een gastles van de MRA op een middelbare school in Utrecht woonde een groep leerlingen van deze school de uitreiking bij van de jaarlijkse Mensenrechtentulp in het Vredespaleis (zie daarover onderdeel 7). Verder nam de MRA zowel op ambtelijk als op politiek niveau deel aan het Breed Mensenrechten Overleg met maatschappelijke organisaties.

MRA Wim Geerts (Kunsthal Rotterdam, 8 december 2023): "Het werk van Ai Weiwei laat de gevolgen van onvrijheden zien en roept ons op onze vrijheden niet voor lief te nemen."

Speciaal Gezant Vrijheid van Religie en Levensovertuiging

De SGRL, Bea Ten Tusscher, bracht in het kader van haar taken conform Motie van Helvert c.s. -bevordering van vrijheid van religie en levensovertuiging en de versterking van religieuze geletterdheid - bezoeken aan Brussel (EU/EDEO), de Mensenrechtenraad in Genève (*Freedom of Religion and Belief* (FoRB)-week in maart), Istanboel (Oecumenisch Patriarchaat), New York (AVVN Derde Commissie), Indonesië (internationale conferentie ter bevordering van religieuze tolerantie en religieuze geletterdheid), als ook aan FoRB-Ngo's, overheid en religieuze instanties, de *International Freedom of Religion Alliance* (IRFBA) conferentie in Praag en aan Cyprus en Athene (religieuze instanties, overheid, Ngo's).

Bij al deze bezoeken bracht ze het belang van vrijheid van religie en levensovertuiging op, mede in relatie tot de andere mensenrechten (intersectionaliteit) zoals gelijke rechten voor lhbtiq+ personen, en deed zij navraag naar de aard en ernst van schendingen, manieren om religieuze dialoog en harmonie tussen groepen te bevorderen en te versterken en lessen te leren over de wijze waarop interesse in religie en diplomatie kan worden bevorderd. Internationale samenwerking in de VN en in IRFBA is van groot belang om de wereldwijd toenemende schendingen van FoRB strategisch en effectief aan de orde te stellen.

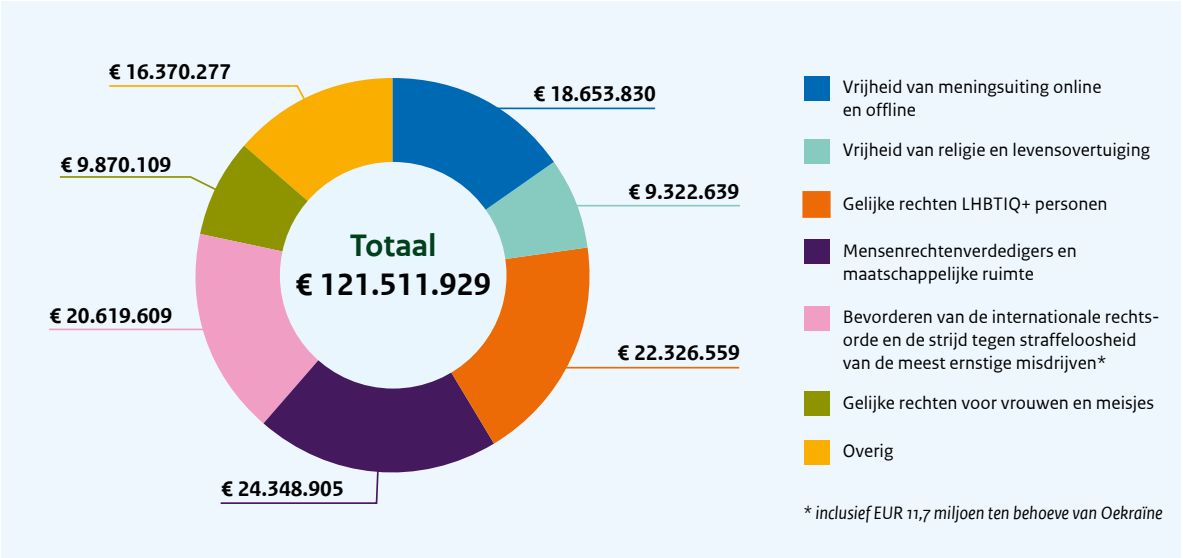
Tijdens haar reis naar Indonesië nam SGRL deel aan een conferentie over de bevordering van interreligieuze dialoog en religieuze geletterdheid, waarbij vertegenwoordigers van de overheid en de internationale gemeenschap aanwezig waren. In 1-op-1 gesprekken met onder meer de Indonesische minister van Justitie en Mensenrechten en de FoRB-adviseur van de president van Indonesië heeft SGRL bovendien kunnen spreken over het stimuleren van gematigde interpretaties van religies. Tijdens haar bezoek aan Indonesië heeft zij daarnaast zinvolle uitwisselingen gehad met lokale partners, onder meer onder het *Joint Initiative For Strategic Religious Action* (JISRA), een strategisch partnerschap dat door Nederland wordt gefinancierd. Binnen JISRA wordt gewerkt aan het verstevigen van de positie van vrouwen en jongeren in de inzet om vrijheid van religie en geloof te versterken. Ook heeft SGRL jonge vrouwelijke moslimtheologen ontmoet die hun kennis en inzicht in de Koran gebruiken om de positie van vrouwen te versterken.

In Athene viel de actieve humanitaire rol van de Grieks-orthodoxe Kerk op bij de opvang van migranten. Bij het bezoek aan Cyprus was de rol van religieuze organisaties bij het nog steeds moeizame vredesproces op het eiland een belangrijk thema. Bij het bezoek aan het Oecumenisch Patriarchaat in Istanboel werd duidelijk hoe Rusland het internationale netwerk van de Russisch Orthodoxe Kerk inzet om invloed uit te oefenen, en hoe traditionele, religieuze normen en waarden worden geïnstrumentaliseerd om verdeeldheid te creëren.

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van alle fondsen)

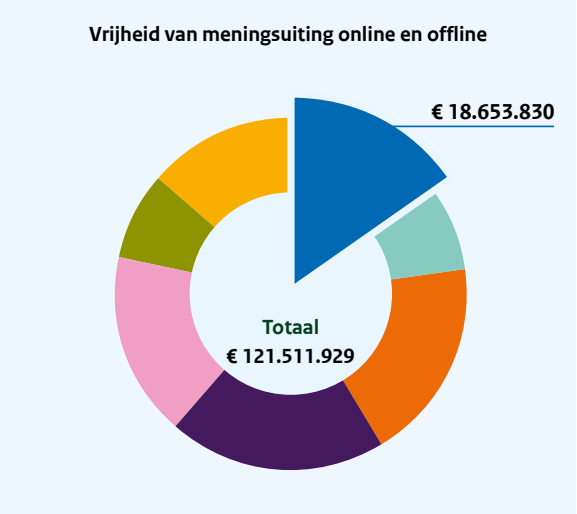
	Uitgaven in euro's
Vrijheid van meningsuiting online en offline	18.653.830
Vrijheid van religie en levensovertuiging	9.322.639
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	22.326.559
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	24.348.905
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven *	20.619.609
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	9.870.109
Overig	16.370.277
TOTAAL	**121.511.929**

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van alle fondsen)

** inclusief EUR 11,7 miljoen ten behoeve van Oekraïne*

2 Vrijheid van meningsuiting online en offline

Uitgelichte resultaten 2023:

1. 1978 journalisten in nood werden geholpen door *Safety for Voices*-fondsen wereldwijd;
2. Nederlands voorzitterschap *Media Freedom Coalition* werd afgerond met als belangrijke resultaten: versterkte ambassadenetwerken in landen waar mediavrijheid onder druk staat, tien gezamenlijke verklaringen, en een studie gestart naar een taskforce voor onderzoek naar moorden op journalisten;
3. De *Global Declaration on Information Integrity Online*, een Nederlands en Canadees initiatief, werd door 34 landen ondertekend en gepubliceerd.

Het recht op vrijheid van meningsuiting, zowel online als offline, is een belangrijke voorwaarde voor andere politieke rechten en burgerlijke vrijheden. Vrijheid van meningsuiting geeft mensen de mogelijkheid deel te nemen aan het publieke debat en is daarmee een belangrijke voorwaarde voor een gezonde democratie. In het jaarlijkse rapport van *Freedom in the World*[7] laat Freedom House zien dat de vrijheid van meningsuiting in 2023 voor het 17e jaar op rij wereldwijd is afgenomen. Hoewel in die tijd de technologische mogelijkheden voor communicatie en het delen van informatie zijn gegroeid, is de repressie door staten van traditionele media en de online publieke ruimte ook toegenomen.

Bescherming van journalisten en mediawerkers

Het conflict tussen Israël en Hamas is het dodelijkste conflict voor journalisten en mediawerkers sinds de eerste meting van *The Committee to Protect Journalists* in 1992[8]. Onder Nederlands co-voorzitterschap heeft de *Media Freedom Coalition* zorgen geuit[9] over de veiligheid van journalisten en de consequenties voor de toegang tot informatie van dit conflict en andere conflictsituaties. Echter ook buiten conflictgebieden worden journalisten bedreigd: ze krijgen bijvoorbeeld te maken met fysieke en online bedreiging, rechtszaken om hen het werk te bemoeilijken, en arbitraire detentie[10].

Nederland werkt aan de veiligheid van journalisten in dit soort situaties. In 2023 hebben 1978 journalisten en mediawerkers steun ontvangen van Free Press Unlimited en Reporters Without Borders vanuit het *Safety for Voices*-subsidiekader. Deze organisaties bieden fysieke, juridische, digitale, financiële en psychosociale hulp aan journalisten in nood. In 2023 hebben beide organisaties lokale partners ondersteund om, bijvoorbeeld, journalisten in Gaza te voorzien van communicatieapparatuur, humanitaire goederen, en plekken met internet om vanuit te kunnen werken. Andere landen waar veel hulp geboden is zijn o.a. Afghanistan, Democratische Republiek Congo, Iran, Armenië, Kosovo, Niger, Rusland, Syrië en Oekraïne. Ook journalisten in ballingschap bleven in 2023 een aandachtspunt, zoals uit Myanmar en Nicaragua.

In het beleid gaat speciale aandacht uit naar vrouwelijke journalisten, die vanwege hun gender met specifieke uitdagingen te maken krijgen, bijvoorbeeld seksuele intimidatie online, die ook kan omslaan naar fysieke

[7] "Freedom in the World 2023, Marking 50 Years in the Struggle for Democracy", Freedom House.
[8] https://cpj.org/2024/01/journalist-casualties-in-the-israel-gaza-conflict/#:~:text=As%20of%20January%2024%2C%202024,and%201%2C200%20deaths%20in%20Israel.
[9] https://mediafreedomcoalition.org/statements/joint-statement/2023/journalists-in-conflict/
[10] RSF Press Freedom Index 2023

intimidatie. In samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken hebben Human Rights in the Picture, Free Press Unlimited en de Nederlandse UNESCO-commissie een foto-expositie ontworpen waarin tien vrouwelijke journalisten hun verhaal vertellen[11].

Uitdagingen voor journalisten en onafhankelijke media kunnen per land en regio sterk verschillen en een effectieve aanpak houdt rekening met de specifieke context. Daarom financiert Nederland lokale maatschappelijke organisaties in landen waar journalisten en media onder druk staan. In Burundi bijvoorbeeld, waar een bloeiend medialandschap na de mislukte couppoging in 2015 samen met de economie is ingestort en de regering vrijwel geen kritiek van media tolereert. Daar steunt Nederland lokale media zodat ze operationeel kunnen blijven. Het programma heeft daarnaast als doel onafhankelijke informatie te produceren die bijdraagt aan het verminderen van sociale, politieke en etnische polarisatie, en het opbouwen van weerbaarheid bij Burundese burgers tegen desinformatie en haat zaaien.

In sommige landen is het effectiever om samenwerking op te zoeken dan alleen publiekelijk zorgen te uiten. Zoals in het nieuwe mensenrechten, democratie en internationale rechtsordebeleid staat omschreven zoekt Nederland waar mogelijk dit soort samenwerking op. Op het gebied van vrijheid van meningsuiting werkt Nederland bijvoorbeeld

Foto uit de expositie van vrouwelijke journalisten.
Foto: Giorgia Greco, 2023.

veel samen met UNESCO, de VN-organisatie met het mandaat op dit thema. Zo traint UNESCO wereldwijd rechters en politieagenten om beter om te gaan met gevallen van bedreigingen van journalisten en werken ze samen met beleidsmakers om relevante wet- en regelgeving te verbeteren in landen waar vrijheid van meningsuiting onder druk staat. In 2023 werd het LiBeirut-project

Ondertekening van de Global Declaration on Information Integrity Online (Minister Bruins Slot en de Canadese Minister van Buitenlandse Zaken Mélanie Joly)

[11] https://www.freepressunlimited.org/en/photo-exhibition-safety-women-journalists

afgerond, waarmee UNESCO journalisten in Libanon handvatten gaf om op betrouwbare en niet-partijdige manier verslag te doen in aanloop naar verkiezingen, en een unieke samenwerking faciliteerde tussen media professionals en functionarissen van veiligheidsdiensten om een veilige omgeving voor journalisten te creëren.

Multilateraal

Nederland werkt samen met andere landen om vrijheid van meningsuiting en mediavrijheid te bevorderen en hoog op de internationale agenda te houden. In 2023 trokken Nederland en Canada met succes de resolutie in de Mensenrechtenraad om het mandaat van de Speciaal Rapporteur voor vrijheid van meningsuiting met drie jaar te verlengen. Daarnaast biedt Nederland binnen de Raad van Europa al jaren financiële steun aan het *Platform for the Protection of Journalism and Safety of Journalists*, dat rapporteert over ernstige dreigingen voor journalisten en mediavrijheid in Europa en reacties van landen op deze incidenten uitvraagt en monitort. Ook heeft Nederland in 2023 tijdens vergaderingen van het Comité van Ministers, dat toeziet op de naleving van de uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), specifiek aandacht gevraagd voor de veiligheid van journalisten. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) is ook actief op het gebied van mediavrijheid en de veiligheid van journalisten in Europa. Nederland steunt het kantoor van de Speciale Vertegenwoordiger voor mediavrijheid, dat onder anderebeleidsaanbevelingen doet aan overheden.

Ook in andere gremia nam Nederland het voortouw op dit onderwerp: als co-host van de tweede *Summit for Democracy* wijdde Nederland het afgelopen jaar een hybride evenement aan mediavrijheid, met deelname vanuit politiek, bedrijfsleven, en het maatschappelijk middenveld. Gedurende 2022 en 2023 was Nederland covoorzitter van de *Media Freedom Coalition*, een groep van 50 landen die samenwerken aan mediavrijheid in binnen- en buitenland. Gezamenlijk met covoorzitters Canada (2022) en Estland (2023) heeft Nederland in die jaren ambassadenetwerken opgericht om in derde landen de mediavrijheid te monitoren en waar mogelijk gezamenlijke diplomatieke acties te ondernemen. Daarnaast nam Nederland het voortouw om, in navolging van adviezen van internationale experts en conform motie Sjoerdsma cs (32 735, nr 346), een studie te laten uitvoeren naar een mogelijke internationale taskforce voor onderzoek naar de moorden op journalisten. Dit onderzoek is eind 2023 gestart en wordt in de loop van 2024 afgerond.

Mensenrechten online/ Internetvrijheid

Dankzij technologische ontwikkelingen, het internet en sociale media is de mogelijkheid om online informatie uit te wisselen, samenkomsten te organiseren en van vrijheid van meningsuiting gebruik te maken enorm toegenomen. Tegelijk wordt duidelijk dat online repressie toeneemt en dat 'vervuiling' van het online informatiesysteem juist steeds meer de mensenrechten en democratische waarden ondermijnt. In 2023 is daarom ingezet om online informatie vrij beschikbaar te houden, zodat mensen ook online gebruik kunnen maken van hun recht op vrije meningsuiting en wel op een dusdanige manier dat de impact van mis- en desinformatie online beperkt blijft.

Freedom Online Coalition

De Freedom Online Coalitie (FOC) is het afgelopen jaar onder het Amerikaanse voorzitterschap met het toetreden van IJsland en Zuid-Korea gegroeid naar 38 leden. De coalitie zet zich in voor het versterken en beschermen van de mensenrechten en democratische waarden online, in de overtuiging dat dezelfde rechten die offline gelden ook online van toepassing zijn en dat een open, vrij en veilig internet essentieel is voor het garanderen van deze rechten. Hiervoor wordt diplomatiek samengewerkt en wordt kennis en expertise gedeeld, bijvoorbeeld over de manieren waarop wereldwijd door repressieve regimes het internet wordt afgesloten om de vrijheid van meningsuiting te beknotten.

In 2023 zijn FOC leden samengekomen en marge van verschillende multilaterale fora (AVVN en MRR) en op de traditioneel meer technische samenkomsten, zoals het VN *Internet Governance Forum*. Dankzij de inzet van de FOC wordt daar steeds meer focus gelegd op de mensenrechtenimplicaties van digitale technologieën en op de bescherming van het internet tegen digitale repressie. In de aanloop naar de VN-onderhandelingen over een *Global Digital Compact* (GDC), om internationale afspraken te maken over digitale samenwerking, is input door de coalitie voorbereid. Ook is er in 2023 wederom diplomatieke aandacht gevraagd voor dringende kwesties, zoals met het statement over *Internet Shutdowns* en verkiezingen.

Nederland is in 2023 gevraagd om per 2024 het voorzitterschap van de FOC over te nemen van de VS. De verwachting is dat de FOC een belangrijke rol zal spelen bij onderhandelingen die kantelpunten kunnen worden voor digitale rechten en de internationale *governance* van het internet en artificiële intelligentie. Dit zullen ook speerpunten zijn van het Nederlandse FOC-voorzitterschap in het komende jaar.

Global Declaration on Information Integrity Online

Samen met Canada heeft Nederland in september 2023 in New York de *Global Declaration on Information Integrity Online* gelanceerd, die inmiddels al door 34 staten is ondertekend. Het is de eerste, breed gedragen diplomatieke verklaring, waarmee landen samen aangeven aan welke voorwaarden het online informatie ecosysteem moet voldoen om te garanderen dat de mensenrechten, zoals vrijheid van meningsuiting, en democratische waarden online beschermd blijven. Het promoten van informatie integriteit is een positieve manier om desinformatie tegen te gaan: goede content promoten in plaats van alleen slechte content tegengaan, zodat ook repressieve regimes geen censuur kunnen plegen onder het mom van het tegengaan van desinformatie. De Canadees-Nederlandse verklaring wordt veelvuldig gebruikt binnen opvolgende processen, bijvoorbeeld binnen de VN.

Freedom on the Net

In 2023 steunde Nederland opnieuw onderzoek naar online vrijheid en toegang tot het internet door financiering van het *Freedom on the Net* rapport van Freedom House. Dit jaar stond het project in het teken van Artificiële Intelligentie. Nieuwe technologische ontwikkelingen versnellen de schaal en efficiëntie waarmee digitale repressie plaatsvindt. Voor het 13e jaar op rij is vastgesteld dat vrijheid op het internet en mensenrechten online achteruit zijn gegaan.

3 Vrijheid van religie en levensovertuiging

Uitgelichte resultaten:

1. In Armenië is door ondersteuning van de Eurasia Partnership Foundation (EPF) bijgedragen aan substantiële verbetering van de wetgeving betreffende het recht op vrijheid en religie.
2. In Pakistan is bijgedragen aan het bevorderen van de dialoog over religieuze tolerantie en betrokkenheid van jongeren bij het tegengaan van extremistisch religieus taalgebruik.
3. Via het JISRA-partnerschap is in samenwerking met jongeren ingezet op het verhogen van begrip voor religieuze diversiteit in Mali.

De wereldwijde terugval van democratie en mensenrechten uitte zich eveneens op het terrein van de vrijheid van religie en levensovertuiging. Er was in 2023 wederom sprake van een toename van uitingen van geweld en discriminatie tegen en vervolging van mensen die hun religie of levensovertuiging in vrijheid willen uitoefenen. Hetzelfde geldt voor personen die niet geloven of van geloof wijzigen: ook zij ervaren inperkingen in hun levenswijze. Nederland blijft zich inspannen voor het recht op vrijheid van religie en levensovertuiging, zowel langs diplomatieke kanalen, bijvoorbeeld door de inzet van de speciaal gezant voor religie en levensovertuiging, als via ondersteuning van projecten en programma's.

In de VN-Mensenrechtenraad is er door Nederland onder andere ingezet op het afschaffen van de doodstraf voor blasfemie en afvalligheid. In een bredere VN anti-doodstraf resolutie heeft KNL zich in onderhandelingen succesvol ingezet om de elementen over blasfemie en afvalligheid in die resolutie, nu soms nog aangevoerd als grond voor de doodstraf, te behouden en daarmee deze praktijk te veroordelen – ondanks druk deze taal te verwijderen. Hiermee is uitvoering gegeven aan motie 35719 nr.7 van o.a. Segers c.s. Daarnaast heeft KNL zich middels onderhandelingen succesvol ingezet om een zogenaamd *Joint Statement* te publiceren op het gebied van vrijheid van religie en levensovertuiging, samen met een diverse groep landen, waaronder Gambia, Kirgizië, Mexico, Kroatië en India. Nederland was daarmee bruggenbouwer tussen de EU en de *Organisation for Islamic Cooperation (OIC)*, door effectieve samenwerking te zoeken met voor Nederland minder gebruikelijke partners. Deze groep landen vertegenwoordigen een brede dwarsdoorsnede van wereldwijde regio's, en de een grote verscheidenheid aan religies en levensovertuigingen.

Ook blijft het strategisch partnerschap binnen het *Power of Voices*-raamwerk met het *Joint Initiative for Strategic Religious Action* (JISRA) een belangrijk instrument. Het partnerschap onder penvoerderschap van *Mensen met een Missie* zet zich in om via intra-, inter- en extrareligieuze dialoog te komen tot meer harmonieuze samenlevingen en is actief in Ethiopië, Indonesië, Irak, Kenia, Mali, Nigeria en Oeganda. Zo organiseerde JISRA in juni 2023 een tweedaags jeugdkamp in Kirkuk, Irak, met als doel de bevordering van tolerantie,

Jongerenkamp over religie in Kirkuk, Irak.Bron: Abdulrahman Nasir Karim.

- wederzijds begrip en - sociale cohesie. Jongeren (18-35 jaar) spraken over het aanpakken van maatschappelijke misvattingen over religieuze- en levensbeschouwelijke groepen die aanzetten tot haat zaaien.

Armenië

In Armenië heeft een meerjarige financiële ondersteuning van een project van de *Eurasia Partnership Foundation* (EPF) een positieve invloed gehad op verbetering van het uitoefenen van het recht op vrijheid en religie door een substantiële verandering in de wetgeving. De inspanningen van *de Eurasia Partnership Foundation* hebben in grote mate bijgedragen aan het opheffen van arbeidsbeperkingen voor religieuze minderheden in een viertal wetten. Het Constitutionele Hof heeft bepaald dat dergelijke beperkingen in wetgeving op politiediensten ongrondwettelijk zijn. Het project heeft daarnaast een aanzienlijke bijdrage geleverd aan een meer evenwichtige en tolerante berichtgeving in de media over aan religie gelieerde zaken.

Pakistan

De ambassade in Islamabad heeft tijdens de ramadan een dialoog gefaciliteerd tussen religieuze leiders van uiteenlopende overtuigingen, waaronder diverse islamitische stromingen, christenen en sikhs, over vrijheid van religie en levensovertuiging. Ook koranverscheuringen in Europa zijn daarbij ter sprake gekomen. Daarnaast heeft de post een project gefinancierd gericht op het betrekken van jongeren, zowel online als offline, ter bevordering van religieuze verdraagzaamheid. Het project heeft geresulteerd in positieve betrokkenheid van jongeren bij het tegengaan van extremistisch discours.

Foto: Gnagna Traore, religieus leider uit de Mopti regio, Mali.

Bron: Yoube Sangare.Gnagna Traore, een vrouwelijke religieus leider uit Mopti: 'vóór het interreligieuze forum waren wij, moslimvrouwen, bang voor secularisme, omdat we dachten dat secularisme in strijd was met de praktijk van onze religie en dat onze kinderen allemaal pervers zouden zijn zonder religie. We uitten onze afwijzing van het idee van secularisme. Maar na de gesprekken en paneldiscussies begrepen we dat secularisme de religieuze praktijk van alle religies respecteert en dat er geen reden tot zorg is.'

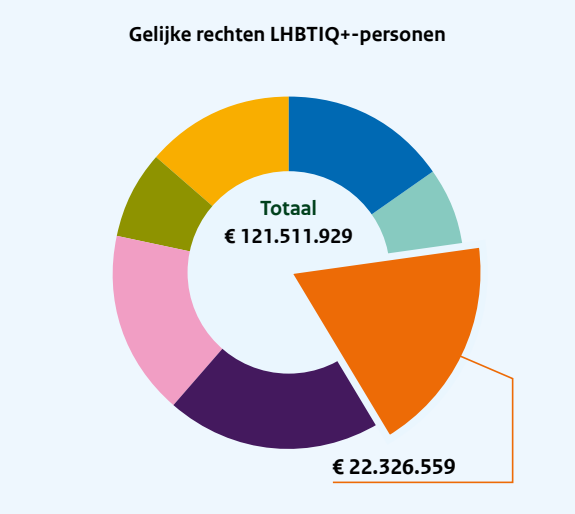
Mali

In Mali werd onder de paraplu van JISRA een evenement georganiseerd ter bevordering van wederzijds begrip. In aanloop naar het constitutionele referendum in Mali in juni 2023 waren de meningen binnen de religieuze gemeenschappen sterk verdeeld. Aan de vooravond van het referendum besloten de regionale jeugdraad van de Mopti-regio, de nationale unie van jonge moslims van Mali en het collectief van christelijke intellectuelen als onderdeel van het JISRA-programma een nationaal breed interreligieus forum te organiseren met als doel kennisdeling over secularisme en godsdienstvrijheid. Het forum bracht ruim 140 jongeren en leiders van uiteenlopende religieuze gemeenschappen – waaronder moslims, katholieken en *evangelicals* – uit Mopti in centraal Mali samen. De bijeenkomst leidde tot een verhoogd bewustzijn van het belang van secularisme en vrijheid van religie en levensovertuiging in de nieuwe grondwet.

Noord-Korea

Nederland houdt ernstige zorgen over de extreme onderdrukking van gelovigen en schrijnende mensenrechtensituatie in Noord-Korea en zet zich conform motie 35 925-V nr. 44 - Van der Staaij/Ceder in internationaal verband in om deze schendingen in Noord-Korea tegen te gaan, bijvoorbeeld in het geval van de standrechtelijke executie van tientallen Christenen aldaar. Het blijft lastig om informatie over dergelijke schendingen na te gaan vanwege de zeer beperkte informatiepositie van (internationale) organisaties en het zeer geringe bilaterale contact, maar in bilateraal verband adresseert Nederland dergelijke mensenrechtenschendingen. Ook pleit Nederland in EU- en VN-verband voor een verbetering van de mensenrechtensituatie in Noord-Korea. De door de EU ingestelde sancties tegen Noord-Koreaanse personen en entiteiten zijn daarvoor in de huidige situatie onderdeel van het instrumentarium.

4 Gelijke rechten voor lhbtiq+-personen

Uitgelichte resultaten 2023:

1. KNL gebruikte UPR landen-examens om consequent lhbtiq+ rechten op te brengen (25 aanbevelingen in totaal)[12];
2. Brazilië trad toe tot de Equal Rights Coalition en de Group of Friends on SOGI in Genève;
3. De VN Onafhankelijk Expert voor SOGI[13] voegde zich bij de wereldwijde campagne van de *Amsterdam Rainbow Dress* om aandacht te vragen voor decriminalisering.

Helaas was 2023 geen goed jaar voor lhbtiq+ rechten. Homoseksualiteit en/of diverse gender identiteiten werden in diverse landen (verder) gecriminaliseerd en de mogelijkheden voor lhbtiq+-mensenrechtenorganisaties om hun werk uit te voeren, werd op verschillende plekken verder beperkt. Bijvoorbeeld in Oeganda, waar wetgeving werd aangenomen met hoge straffen voor ('promotie van') homoseksualiteit, in sommige gevallen zelfs de doodstraf, en een verbod op steun aan lhbtiq+-organisaties[14].
In Rusland werd wetgeving aangenomen waarmee de zogenaamde 'internationale lhbt-beweging' als extremistische organisatie werd aangemerkt. Een ontluisterende ontwikkeling, die de veiligheid van lhbtiq+-personen in deze landen onder nog grotere druk zet en ook de toegang tot gezondheidszorg ernstig beperkt, bijvoorbeeld voor mensen met HIV/aids of voor transgender personen.
Nederland heeft zich in beide gevallen hard gemaakt voor een stevige reactie van de internationale gemeenschap en gezamenlijk optreden via de Equal Rights Coalition gecoördineerd. In het geval van Oeganda heeft Nederland ook bilaterale consequenties verbonden aan het aannemen van de wet[15], namelijk het opschorten van samenwerking in de justitiële sector en het stopzetten van Orange Knowledge beurzen voor Oegandese overheidsvertegenwoordigers.

De voormalige VN Onafhankelijk Expert voor SOGI, Victor Madrigal-Borloz, draagt de Amsterdam Rainbow Dress in Londen[16] om aandacht te vragen voor de vervolging van lhbtiq+-ers wereldwijd.

[12] In 2023 legden 41 landen het UPR landen-examen af.
[13] Voluit: De VN Onafhankelijk Expert het tegengaan van geweld en discriminatie op basis van seksuele oriëntatie en genderidentiteit.
[14] Op 3 april 2024 heeft Oeganda's Constitutioneel Hof vier petities van de lhbtiq+-lobby advocaten om de Anti-Homosexuality Act onconstitutioneel te verklaren afgewezen. De advocaten die deze petities hebben ingediend, hebben de intentie tegen deze beslissing in hoger beroep gaan. Ook is er 1 petitie ingediend bij het East African Court of Justice. Deze petitie moet nog worden behandeld.
[15] Antwoorden op Kamervragen over aanscherping anti-homowetten Oeganda | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl
[16] Foto is genomen in de Old Bailey, het gerechtshof waar onder andere Oscar Wilde in 1895 werd vervolgd voor 'sodomie'.

Naast bovengenoemde voorbeelden werden, onder de noemer van het beschermen van familiewaarden, religie en cultuur, lhbtiq+-personen en organisaties wereldwijd geconfronteerd met beperkende wetsvoorstellen en vergaande maatschappelijke stigmatisering. In 2023 gebeurde dit bijvoorbeeld in Ghana, Kenia, Indonesië en Irak. Ook hier trok Nederland op met een cross-regionale groep landen om voorgestelde discriminerende wetgeving of oplaaiend geweld tegen lhbtiq+-ers aan te kaarten bij lokale autoriteiten en zo te laten zien dat steun voor gelijke rechten wereldwijd breed gedeeld worden.

De realiteit is evenwel dat het voor als 'westers' gepercipieerde landen zoals Nederland en andere gelijkgezinde partners steeds moeilijker wordt om lhbtiq+-organisaties openlijk te steunen. Hoewel Nederland de steun aan lhbtiq+-organisaties in 2023 onverminderd voortzette[17], is de wijze waarop dit het meest effectief gebeurt - en met de minste risico's voor lokale lhbtiq+-organisaties - aan verandering onderhevig. In steeds meer landen heeft stille diplomatie de voorkeur, ook vanuit lokale lhbtiq+-organisaties. Nederlandse diplomaten, maatschappelijke organisaties en bedrijven zijn zich bewust van het risico van hun publieke steun voor lokale lhbtiq+-organisaties en personen. Zij opereren op discrete en creatieve wijze om de gelijke rechten van lhbtiq+-personen te bevorderen – soms met medewerking van niet-traditionele partners op het gebied van mensenrechten.

Een goed voorbeeld van deze nieuwe aanpak[18] komt uit Sri Lanka. Nadat Nederland Sri Lanka tijdens UPR42 een lhbtiq+-aanbeveling deed, ontving de Nederlandse ambassade een verzoek tot kennisuitwisseling op het gebied van lhbtiq+-sensitieve *case handling* door handhavende autoriteiten. Na gesprekken met lokale lhbtiq+-organisaties en COC Nederland heeft de ambassade een project gestart waarmee de Sri Lankaanse politie wordt getraind om lhbtiq+-ers op een niet-discriminatoire, veilige en verantwoorde manier te behandelen. Naast training van de politie draagt dit project bij aan het vertrouwen tussen lokale mensenrechtenorganisaties en de autoriteiten. Een mooie stap in een land waar een wet die relaties tussen paren van gelijk geslacht criminaliseert formeel nog van kracht is.[19]

Een voorbeeld van intersectionaliteit in het *Free to be Me* strategisch partnerschap is capaciteitsversterking van dove en slechthorende lhbtiq+-mensenrechtenverdedigers in Indonesië. In 2023 vonden meerdere *tailor-made* trainingen plaats waardoor deze groep hun noden en wensen konden inbrengen binnen de bredere groep van lhbtiq+-mensenrechtenverdedigers in het land. Een ander voorbeeld van capaciteitsversterking komt uit het *Power of Pride* strategisch partnerschap. *Power of Pride* ondersteunde de NGO Intersex Nigeria om in de Mensenrechtenraad tot een gezamenlijke verklaring door 25 intersekse en 98 lhbtiq+-organisaties te komen over onnodige medische ingrepen en andere interventies die de lichamelijke integriteit van mensen schendt en deze als mensenrechtenschending te classificeren. Deze breed gesteunde verklaring, geleid door een organisatie uit het globale zuiden, laat zien dat intersekse- en lhbtiq+-organisaties vanuit solidariteit en intersectionaliteit samenwerken.

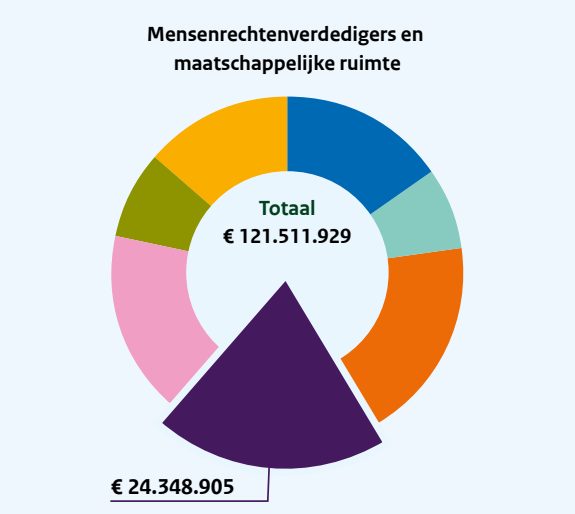
Ondanks de negatieve trends wisten verschillende lhbtiq+-organisaties en hun advocaten via strategisch procederen in 2023 toch successen te boeken. Bijvoorbeeld in Kenia waar het Hooggerechtshof het recht van lhbtiq+-Ngo's zich te registreren erkende, en waar Nederland maatschappelijke organisaties steunde die zich hiervoor inzetten. Daarnaast besloten ook enkele parlementen om de gelijke rechten van lhbtiq+-personen te bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn dat Mauritius en de Cook Islands homoseksualiteit decriminaliseerden, Estland huwelijksgelijkheid invoerde, en de overheid van Nepal voor het eerst een huwelijk tussen paren van dezelfde gender erkende.

[17] En uitvoering gaf aan de motie Sjoerdsma (Kamerstuk 35925V, nr 27), amendement Hammelburg (36200 XVII, nr. D66-01), en het Regenboogstembusakkoord zoals vastgelegd in het coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst'.

[18] Zoals ook vastgelegd in de Beleidsnota Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde.

[19] Het Sri Lankaanse Hooggerechtshof heeft de betreffende wet reeds als onconstitutioneel en 'niet uitvoerbaar' geclassificeerd. Momenteel ligt een wetsvoorstel voor de formele decriminalisering van homoseksualiteit voor in het Sri Lankaanse parlement.

5 Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte

Uitgelichte resultaten 2023:

1. Ruim 140 mensenrechtenverdedigers uit 43 landen ontvingen in 2023 protection grants (snelle en financiële steun) via het Holistic Protection Consortium (Safety for Voices) om hun veiligheid te verbeteren.
2. Nederland droeg bij aan een breed gedragen resolutie in de VN-mensenrechtenraad voor goede toegang tot en deelname van het maatschappelijk middenveld aan besluitvormingsprocessen bij de VN[20].
3. 19 ambassadetulpen werden uitgereikt aan lokale mensenrechtenverdedigers in Europa, Azië, Afrika en Latijns-Amerika.
4. Nederland zette zich in om de rechten van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties op te nemen in de herziening van de *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*, waardoor bedrijven worden aangespoord speciale aandacht te besteden aan de negatieve mensenrechten-gevolgen van bedrijfsactiviteiten voor mensen-rechtenverdedigers die een verhoogd risico lopen.

Steun aan mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke organisaties

Het jaar 2023 werd, net als bij andere negatieve trends op mensenrechtengebied, ook gekenmerkt door een krimpende maatschappelijke ruimte. Volgens CIVICUS leefde bijna een derde van de wereldbevolking in 2023 in landen met een gesloten maatschappelijke ruimte[21]. Dit is het hoogste percentage sinds CIVICUS begon met het systematisch volgen van maatschappelijke ruimte wereldwijd in 2018. Zo is de positie van mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte in Iran aan algehele verslechtering onderhevig sinds de protesten van 2022. Iraanse mensenrechtenverdedigers hebben te maken met intimidatie, mishandeling, uitreis-verboden, blokkeren van toegang tot internet, arrestatie, detentie en veroordelingen. De criminalisering van mensenrechtenverdedigers is – met de invoering van nieuwe wetgeving – eveneens toegenomen in veel andere landen. Zoals eerder beschreven werd in Rusland in 2023 'de internationale lhbtiq+-beweging' als extremistisch bestempeld, waardoor mensenrechtenverdedigers die zich inzetten voor lhbtiq+-rechten extra gevaar lopen op vervolging. Ook zijn drie advocaten van de recent in gevangenschap overleden oppositieleider Navalny (wiens organisatie in 2021 ook extremistische verklaard en verboden werd) opgepakt voor 'deelname aan een extremistische organisatie'. Dit zijn slechts enkele voorbeelden van de wijze waarop Rusland het juridische systeem sterk ondermijnt en de ruimte voor het maatschappelijk middenveld minimaliseert.

In deze context van krimpende maatschappelijke ruimte wereldwijd blijft Nederland zich inzetten voor een klimaat waarin mensenrechtenverdedigers zo effectief als mogelijk hun werk kunnen doen[22]. In 2023 heeft Nederland partnerschappen met maatschappelijke organisaties, journalisten en mensenrechtenverdedigers verder versterkt. Zo werd via het centrale mensenrechtenfonds het *Safety for Voices*-programma (2023-2027) gestart, dat EUR 20 miljoen beschikbaar stelt voor online en offline veiligheid van mensenrechtenverdedigers. Het programma heeft een wereldwijd bereik en is flexibel inzetbaar, zodat mensenrechtenverdedigers in nood direct van ondersteuning voorzien kunnen worden.

[20] Betreft resolutie A/HRC/53/L.13, aangenomen in de VN-mensenrechtenraad op 13 juli 2023.
[21] Bron: rapport 'People Power Under Attack 2023', CIVICUS Monitor
[22] Zoals ook vastgelegd in de Beleidsnota Mensenrechten, Democratie en Internationale Rechtsorde.

Via het decentrale mensenrechtenfonds steunt Nederland op landenniveau mensen, maatschappelijke organisaties en structuren die zich inzetten voor mensenrechten. Zo steunt Nederland in Venezuela het OHCHR-kantoor, evenals lokale mensenrechtenverdedigers en mensenrechtenorganisaties. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar kwetsbare groepen, zoals vrouwelijke en inheemse mensenrechtenverdedigers.

Naast ondersteuning via het mensenrechtenfonds zet Nederland zich ook diplomatiek in voor mensenrechtenverdedigers, bijvoorbeeld door zowel openbaar als achter gesloten deuren aandacht te vragen voor hun zaak wanneer zij worden vervolgd. Zo deden Nederlandse diplomaten in China het afgelopen jaar samen met gelijkgezinde landen – helaas tevergeefs – pogingen om rechtszaken bij te wonen van mensenrechtenverdedigers Guo Feixiong, Li Qiaochu, Sophia Huang en Wang Jianbing. Ook organiseert Nederland sinds 2020 in samenwerking met CIVICUS dialogen tussen lokale mensenrechtenverdedigers en ambassadepersoneel. Deze dialogen zijn lokaal georganiseerde, terugkerende evenementen die ambassadevertegenwoordigers in staat stellen om te communiceren met groepen die zich inzetten voor mensenrechten in het land. In 2023 vonden de dialogen plaats in negen landen, waar 300+ mensenrechtenverdedigers en leden van de diplomatieke gemeenschap samenkwamen.

Ook in Nederland is dialoog met het maatschappelijk middenveld cruciaal. Het Nederlands maatschappelijk middenveld en hun internationale partners zijn niet alleen een belangrijke bron van kennis maar ook strategische partners bij het bereiken van de gedeelde doelen van het Nederlandse mensenrechtenbeleid. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken organiseert structureel overleg met het Breed Mensenrechtenoverleg (BMO), een samenwerkingsverband van in Nederland gevestigde mensenrechten- en ontwikkelingsorganisaties. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de motie Boswijk (Kamerstuk 32 735, nr. 372). Ook de minister van Buitenlandse Zaken voert deze dialoog met het BMO.

Ook de motie Boswijk (Kamerstuk 32 735, nr. 371) voor een structureel, interdepartementaal afstemmingsoverleg op het gebied van mensenrechten is uitgevoerd: het Interdepartementaal Overleg (IDO) Mensenrechten kwam in 2023 twee keer bijeen.

Zichtbaarheid voor *grassroots* mensenrechtenverdedigers

Het belangrijke werk van mensenrechtenverdedigers wordt vaak overschaduwd door de nijpende situatie waarin zij hun werk doen. Nederland hecht daarom waarde aan het vieren van de successen van mensenrechtenverdedigers om zo bij te dragen aan een positief narratief over het belang van hun werk. Sinds 2008 reikt Nederland de Mensenrechtentulp uit: een prijs om mensenrechtenverdedigers te steunen in het werk dat zij doen. In 2023 werden er 19 ambassadetulpen uitgereikt aan lokale mensenrechtenverdedigers in Europa, Azië, Afrika en Latijns-Amerika.

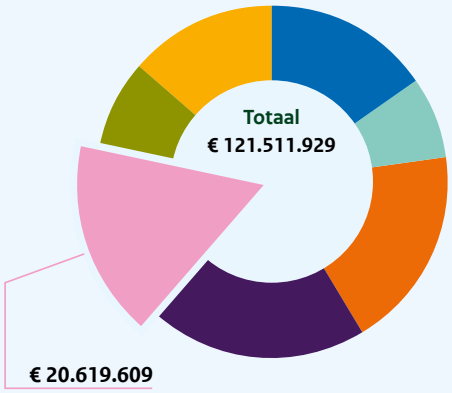
Tien ambassades werden geselecteerd om hun lokale winnaar voor te dragen voor de centrale mensenrechtentulp. In december 2023 kwamen deze tien genomineerden naar Nederland om de uitreiking van de centrale mensenrechtentulp bij te wonen. Ook volgden de genomineerden een bezoekersprogramma, gericht op het versterken van hun capaciteiten en het creëren van een duurzaam netwerk. Op 14 december werd de Mensenrechtentulp uitgereikt door Minister Hanke Bruins-Slot aan Hülya Gülbahar, een feministische advocate die zich al meer dan 40 jaar inzet voor mensenrechten en de vrouwenbeweging in Turkije.

Minister Hanke Bruins Slot met de tien genomineerde mensenrechtenverdedigers voor de Mensenrechtentulp, Vredespaleis - 14 december 2023
Bron: Ministerie van Buitenlandse Zaken

6 Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven

Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven

Uitgelichte resultaten 2023:

1. Nederland heeft – samen met Canada - Syrië voor het Internationaal Gerechtshof gedaagd vanwege schendingen van het VN Antifolterverdrag;
2. Door Nederlandse inzet is er overeenstemming bereikt over een nieuw multilateraal verdrag inzake rechtshulp en uitlevering bij internationale misdrijven (MVRUIM);
3. Zowel het International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression (ICPA) als het oorlogsschaderegister voor Oekraïne zijn in Den Haag – de stad van vrede en recht – van start gegaan.

Nederland had ook in 2023 op het thema *accountability* een actieve en leidende rol, passend bij onze reputatie op het gebied van gerechtigheid en bij het profiel van Den Haag als stad van vrede en recht, de zetel van de meeste internationale hoven en tribunalen. De Nederlandse inzet bestreek verschillende terreinen en trajecten, elk met een eigen dynamiek en tempo. Onderstaand wordt onder andere ingegaan op de Nederlandse inzet ten behoeve van Oekraïne, Syrië, Israël en Gaza, en de bestrijding van corruptie.

Ook in 2023 heeft Nederland een leidende rol gespeeld voor het verkrijgen van gerechtigheid voor internationale misdrijven begaan in Oekraïne. In het kader van de Nederlandse voortrekkersrol op punt 7 (*restoring justice*) van de 10-punten Vredesformule van de Oekraïense president Zelensky zijn onderstaande resultaten behaald:

Op 3 juli 2023 is het *International Centre for the Prosecution of the Crime of Aggression* (ICPA) van start gegaan in Den Haag. Hier doen aanklagers uit verschillende landen samen onderzoek naar het misdrijf agressie, en verzamelen bewijs voor gebruik in latere nationale of internationale strafprocedures. Ook is de kerngroep van landen die onderhandelen over het voorziene agressietribunaal uitgebreid en wordt gewerkt aan consensus over de modaliteiten van het tribunaal. Nederland blijft, conform de motie Sjoerdsma (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1841), benadrukken dat zo'n agressietribunaal in Den Haag gevestigd kan worden mits daar brede internationale politieke en financiële steun voor is, er geen afbreuk gedaan zal worden aan het werk van het Internationaal Strafhof (ISH), en er voldoende capaciteit voor Nederland als gastland is om dit tribunaal te huisvesten.

Het tijdens de Top van de Raad van Europa in Reykjavik opgerichte schaderegister voor Oekraïne is in juli 2023 in Den Haag formeel van start gegaan. In december 2023 is het Bestuur (*Board*) van het Schaderegister aangesteld. Op 2 april 2024, tijdens de *Restoring Justice for Ukraine Conference* in Den Haag, is het schaderegister volledig operationeel

geworden en begonnen met het ontvangen en registreren van claims van burgers, bedrijven en Oekraïense overheden. Ook is op 2 april door de minister van Justitie en Veiligheid aangekondigd dat Nederland, onder voorwaarden, bereid is om gastlandschap aan te bieden aan een toekomstig compensatiemechanisme voor oorlogsschade in Den Haag.

In 2023 zijn wederom twee forensische missies onder de vlag van het ISH naar Oekraïne gegaan om onderzoek te doen naar oorlogsmisdrijven. De FO-teams bestonden onder meer uit forensische, digitale en tactische rechercheurs van de Koninklijke Marechaussee, aangevuld met experts van andere defensieonderdelen en deskundigen uit Tsjechië en België. De teams stelden bewijs veilig, namen getuigenverklaringen op, deden forensisch onderzoek en verzamelden digitale informatie van onder andere telefoons en computers.

Nederland ondersteunt ook de Oekraïense justitiële sector bij het vervolgen van internationale misdrijven in Oekraïne zelf. Daartoe heeft het kabinet EUR 9 miljoen vrijgemaakt voor het project "*Restoring Dignity and Justice in Ukraine: A Whole-of-Government Approach to Advancing Accountability for International Crimes*". Het project wordt uitgevoerd door een consortium bestaande uit IDLO (*International Development Law Organization*, tevens consortiumleider), het Asser Instituut (al betrokken bij Oekraïne via het MATRA-programma), het *Center for International Legal Cooperation* (CILC) en het *Netherlands Helsinki Committee* (NHC).

Minister Bruins Slot reisde in december naar Kyiv voor een bezoek dat in het teken stond van *accountability* voor Oekraïne. Tijdens dit bezoek werden de volgende zaken gemarkeerd:

- Een Nederlandse bijdrage van EUR 8 miljoen aan de *EU Advisory Mission* specifiek ter ondersteuning van *law enforcement* in recent bevrijde gebieden.
- De start van het door Nederland gefinancierde Secretariaat van de *Ukraine Accountability Dialogue Group* in Kyiv, dat wordt ondergebracht bij het kantoor van Procureur-Generaal Kostin. Deze *Ukraine Accountability Dialogue Group* – waarvan de basis ligt in de door en in Nederland georganiseerde *Ukraine Accountability Conference* van 14 juli 2022 – is een informeel platform voor informatie-uitwisseling en gezamenlijke inzet op *accountability* voor Oekraïne van diverse landen, internationale en regionale organisaties (bijv. ISH, EU, Eurojust) en Ngo's.

Vanuit de Nederlandse voortrekkersrol op punt 7 zijn in Den Haag meerdere goedbezochte *outreach* events georganiseerd over de diverse *accountability*-inspanningen en hoe landen daaraan kunnen bijdragen, gericht op het verkrijgen en behouden van een breed mondiaal draagvlak voor rechtvaardigheid en *accountability* voor Oekraïne. In april 2024 wordt in Den Haag wederom een ministeriele bijeenkomst georganiseerd over *accountability* voor Oekraïne.

Als laatste heeft Nederland zich in de VN in New York, als medeoprichter en covoorzitter van de *Group of Friends of*

Bezoek van Minister Bruins Slot aan Bucha, een van de vele plekken waar onschuldige burgers slachtoffer zijn geworden van de Russische agressie.

Accountability Following the Aggression Against Ukraine, ingezet voor het op de agenda houden van *accountability* voor internationale misdrijven en het veroordelen van mensenrechtenschendingen begaan door Rusland in Oekraïne, met speciale aandacht voor het verbreden van het internationale draagvlak voor de verschillende organisaties (zoals het schaderegister en beoogd tribunaal). Zo organiseerde de *Group of Friends* een goed bezocht event tijdens de jaarlijkse ministeriële week van de Algemene Vergadering van de VN.

Gerechtigheid voor Syrische burgers

> *'Today, the ICJ ordered provisional measures in the case initiated by Canada and the Netherlands to hold Syria accountable for its violations of the UN Convention against Torture. This is an important step to prevent further violations while the case is pending before the ICJ'*
> Tweet minister Bruins Slot op 16 november 2023.

Meer dan 13 jaar na het begin van vreedzame protesten in Syrië en de daaropvolgende gewelddadige repressie door het regime van Assad, is er nog steeds sprake van grove mensenrechtenschendingen, waaronder marteling. Nederland zet zich al langere tijd in voor gerechtigheid voor de vele slachtoffers van het Syrische regime en voor het ter verantwoording roepen van de daders. Het tegengaan van straffeloosheid is bovendien van belang om tot een duurzame politieke oplossing voor het conflict in Syrië te kunnen komen. Op 8 juni 2023 stapte Nederland, samen met Canada, naar het Internationaal Gerechtshof om een rechtszaak te starten tegen Syrië vanwege marteling en andere wrede, onmenselijke en vernederende behandeling en bestraffing van de eigen bevolking. Op 16 november 2023 deed het Hof uitspraak over de gevraagde voorlopige maatregelen. Hierbij werd Syrië verplicht om marteling en andere wrede, onmenselijke of onterende behandeling of bestraffing te voorkomen en om bewijsmateriaal van schendingen van het VN Antifolterverdrag te bewaren. Gedurende het proces staan de belangen de slachtoffers, overlevenden en hun familieleden centraal. Hiertoe heeft Nederland in februari 2023 consultaties met het Syrische maatschappelijk middenveld georganiseerd, opdat hun stem zo goed mogelijk vertegenwoordigd kan worden.

Conflict tussen Israël en Hamas

De terreuraanval die Hamas pleegde in Israël op 7 oktober 2023 heeft een geweldsspiraal ontketend die zowel Israëliërs als Palestijnen diep treft. De zeer schrijnende en almaar verslechterende situatie in Gaza baart het kabinet grote zorgen. Nederland steunt het Israëlisch recht op zelfverdediging in lijn met het internationaal recht en met aantoonbare inachtneming van de eisen van

Uitspraak van het Internationaal Gerechtshof op het verzoek tot het nemen van voorlopige maatregelen van Canada en Nederland tegen Syrië. Bron: Internationaal Gerechtshof

noodzakelijkheid en proportionaliteit. Op Israël en Hamas rust de (internationaal-)rechtelijke plicht om gewelds-gebruik tegen burgers zoveel mogelijk te voorkomen en hiertegen handhavend op te treden. Dat geeft Nederland duidelijk aan in diverse VN-gremia, zoals de Algemene Vergadering van de VN. Nederland roept op tot een onmiddellijk staakt-het-vuren dat moet leiden tot het duurzaam neerleggen van de wapens.

Het is in eerste instantie aan partijen zelf om onderzoek te doen naar vermeende schendingen van het humanitair oorlogsrecht. Daarnaast wordt momenteel onderzoek verricht naar alle relevante partijen door het Internationaal Strafhof. Nederland onderschrijft het belang van onafhankelijk onderzoek en documentatie. Nederland heeft in dit kader 3 miljoen euro vrijwillige bijdrage toegezegd aan het Internationaal Strafhof om de onderzoekscapaciteit van het Hof te versterken en 1 miljoen dollar extra aan het kantoor van de Hoge Vertegenwoordiger voor Mensenrechten (OHCHR) in de Palestijnse Gebieden voor hun monitoringstaken.

Financiering OHCHR ISU

Ook in 2023 heeft Nederland de financiering van de OHCHR *Investigative Support Unit* (ISU) voortgezet. De ISU ondersteunt VN-mandaten die bijdragen aan *accountability* en richt zich in het bijzonder op nieuw gemandateerde VN-onderzoeks-teams. Met steun van de ISU kunnen deze onderzoeksteams gedegen onderzoek doen en proactief reageren op noodsituaties in conflictgebieden zoals in Soedan.

Nieuw multilateraal verdrag inzake rechtshulp en uitlevering bij internationale misdrijven (MVRUIM / LHC)

Sinds 2011 heeft Nederland zich samen met Argentinië, België, Mongolië, Senegal en Slovenië ingezet voor de totstandkoming van het Multilateraal Verdrag Rechtshulp en Uitlevering Internationale Misdrijven (MVRUIM).
Op vrijdag 26 mei 2023 is tijdens een diplomatieke

conferentie in Ljubljana, Slovenië, de tekst van dit verdrag bij consensus aangenomen door 68 staten. Het verdrag is een mijlpaal in de strijd tegen straffeloosheid en heeft als doel de nationale opsporing en vervolging van internationale misdrijven – zoals genocide, misdrijven tegen de menselijkheid en oorlogsmisdrijven – te verbeteren door de samenwerking tussen staten te faciliteren. Naast de kaders voor operationele samenwerking in het kader van de nationale opsporing en vervolging, bevat het verdrag ook definities van de relevante delicten, verplichtingen tot het strafbaar stellen van delicten en verplichtingen tot het vestigen van rechtsmacht door de staten die zich aansluiten bij het verdrag. Het verdrag is op 14 februari 2024 in Nederland ondertekend en zal voortaan internationaal bekendstaan als de *Ljubljana-The Hague Convention* (LHC).

Internationale bestrijding van corruptie en kleptocratie

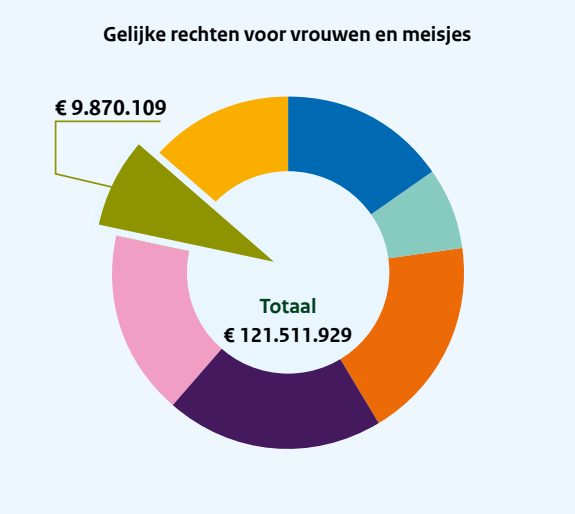
Grootschalige en wereldwijd vertakte corruptie die wordt gepleegd door 'kleptocraten' heeft vergaande gevolgen die niet alleen in geld kunnen worden uitgedrukt. Kleptocratie berooft burgers van vitale publieke middelen, ondermijnt de eerbiediging van de mensenrechten en belemmert de verwezenlijking van de democratische rechtsstaat. Het kan uiteindelijk zelfs hele regio's destabiliseren en een voedingsbodem creëren voor oorlog en vluchtelingenstromen. Nederland zoekt de samenwerking om de internationale bestrijding van (grootschalige) corruptie te intensiveren.

Zo werd tijdens het Anti-Corruptie Forum van de Wereldbank in juni 2023 een presentatie gegeven over de conferentie die eind 2022 tezamen met Canada en Ecuador werd georganiseerd in Den Haag.

Naar aanleiding hiervan werd nauwere en structurele samenwerking met de Wereldbank op anti-corruptiegebied nader onderzocht. Tevens had overleg plaats met landen uit verschillende regio's over de vorming van een *Group of Friends* die zich zal richten op informatie-uitwisseling, versterking van bestaande structuren, en innovatieve benadering van de strijd tegen corruptie. Deze processen zullen naar verwachting in 2024 worden afgerond.

In december nam Nederland deel aan de *Conference of States Parties* bij de *United Nations Convention Against Corruption* (CoSP UNCAC), waarbij voor het eerst resoluties werden aanvaard waarin aanbestedingsrecht, klokkenluiders en gender aan bod kwamen. Het maatschappelijk middenveld kreeg ruim baan door een met grote meerderheid gewonnen stemming over NGO-deelname. Daarnaast had voorafgaand aan de conferentie voor het eerst een *Civil Society Forum* plaats.

7 Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes

Uitgelichte resultaten 2023

1. Nederland organiseerde ter bevordering van gendergelijkheid de tweede internationale *Shaping Feminist Foreign Policy* conferentie. De conferentie breidde het netwerk van gelijkgezinde landen uit, versterkte de samenwerking tussen overheden en maatschappelijk middenveld, en benadrukte het belang van directe financiering van vrouwenrechtenorganisaties, de rol van vrouwen in conflict, en het betrekken van mannen en jongens;
2. Nederland steunde in Maleisië het 'Kemban Kolektif' ten behoeve van gendergelijkheid in het recht, waarbij ook werd samengewerkt met de Maleisische mensenrechtencommissie SUHAKAM;
3. Nederland speelde tijdens de 53ste Mensenrechtenraad een prominente rol op de twee moeilijkste genderresoluties, als penvoerder van de *Child, Early and Forced Marriage* (CEFM) resolutie, en als onderhandelaar namens de EU van de Canadese resolutie inzake *Violence against Women and Girls.*

Op 1 en 2 november 2023 organiseerde Nederland de tweede *Shaping Feminist Foreign Policy (SFFP)* conferentie in Den Haag. De conferentie maakt onderdeel uit van het feministisch buitenlands beleid van de Nederlandse overheid, waarbij gestreefd wordt naar gelijke rechten en gelijkwaardigheid voor iedereen met een speciale focus op vrouwen en lhbtiq+-personen. De conferentie bracht ruim 750 mensen met verschillende perspectieven vanuit alle continenten samen, waaronder vertegenwoordigers van ruim 40 overheden, (I)Ngo's, de private sector en de academische wereld. De stem van maatschappelijke organisaties en activisten had een centrale plek tijdens de conferentie. Tijdens haar speech kondigde Minister Bruins Slot aan dat er een digitale handreiking wordt gelanceerd, wat praktische handvatten biedt aan medewerkers van het ministerie van Buitenlandse Zaken in de beleidsvorming en -uitvoering van het feministisch buitenlands beleid. Een aantal Nederlandse ambassades, o.a. in Tunesië, Egypte, Japan, Burundi en Zimbabwe, organiseerde ten tijde van de conferentie ook evenementen over feministisch buitenlands beleid en gendergelijkheid.

Maleisië

In Maleisië steunt NL het *Gender Empowered Generation* project van de NGO *Kemban Kolektif* en draagt daarmee bij aan gendergelijkheid in het recht en mensenrechteneducatie. *Kemban Kolektif* werkt onder andere aan het opbouwen van een netwerk van advocaten, docenten van rechtsfaculteiten, studenten en Ngo's die pleiten voor betere toegang tot de rechter, door gender responsieve outreach, educatie, belangenbehartiging en juridische ondersteuning.

Foto credit: Ms. Izyan Hazwani (Children's Commissioner Office van mensenrechtencommissie SUHAKAM)

Op overheidsniveau hebben gender-progressieve dialogen, consultaties en forums plaatsgevonden met meer dan 150 functionarissen en rechters van rechtbanken en de minister van Justitie, waarbij *Kemban Kolektif* ook heeft bijgedragen aan de versterking van gendergelijkheid in het Maleisische rechtssysteem, door op basis van internationale mensenrechtennormen (kinderrechten verdrag en vrouwenrechten verdrag) input te leveren op zes Maleisische wetten. *Kemban Kolektif* is daarnaast regionale samenwerkingsverbanden aangegaan met hun counterparts uit andere ASEAN-landen.

Turkije

Het maatschappelijk middenveld in Turkije is de afgelopen jaren verder onder druk komen te staan, met name waar het gaat om gelijke rechten voor vrouwen, lhbtiq+-personen en minderheden. Turkije staat op de *World Economic Forum* gendergelijkheidsindex op plek 124 van de 146, o.a. door de van oudsher patriarchale samenleving. Sinds de terugtrekking van Turkije uit de Istanboel Conventie is de situatie volgens vrouwenrechtenorganisaties verslechterd. Zo is er onvoldoende bescherming tegen gender-gerelateerd geweld en zijn 'femicides' (vrouwenmoorden) een groot probleem. Daarnaast zijn vrouwen ook ondervertegenwoordigd in de politiek: 113 van de 600 parlementsleden zijn vrouw.

Partners uit het maatschappelijk middenveld roepen de internationale gemeenschap dikwijls op hun steun voor mensenrechten en de partnerorganisaties publiekelijk uit te spreken. Nederland geeft hier op verschillende manieren opvolging aan. In het kader van het Feministisch Buitenlandbeleid heeft Nederland in 2023 drie vrouwenrechtenconsultatiesessies georganiseerd, waar prominente vrouwenrechtenactivisten samen met lokale en internationale organisaties in gesprek gingen over de positie van vrouwen in Turkije. Vanuit het mensenrechtenfonds werden in 2023 negen projecten ondersteund gericht op gelijke rechten van vrouwen en meisjes. Deze projecten richten zich onder meer op het tegengaan van kindhuwelijken door bewustwordingscampagnes, het verhogen van arbeidsparticipatie van vrouwen op het Turkse platteland, en het opleiden van Turkse zorgverleners over Seksuele- en reproductieve gezondheid en rechten. Meer specifiek biedt de Federatie van Turkse Vrouwenverenigingen (TKDF) gratis juridische dienstverlening aan vrouwen uit het aardbevingsgebied met MRF-middelen.

China

In China leidden verschillende opvallende gewelds-incidenten de afgelopen jaren tot grote maatschappelijke aandacht voor geweld tegen vrouwen. Die belangstelling bleek ook uit de uitzonderlijk hoge aantallen reacties bij consultatierondes voor relevante wetgeving, die sinds januari 2023 van kracht is en enige verbetering met zich heeft meegebracht. Toch blijven er veel uitdagingen bestaan en staat het maatschappelijk middenveld onder toenemende druk. Via het Mensenrechtenfonds helpt Nederland onder meer organisaties die zich inzetten voor het bestrijden van geweld tegen vrouwen en meisjes, bijvoorbeeld in de ondersteuning van (vrijwillige)

maatschappelijk werkers die eerste hulp bieden aan slachtoffers van huiselijk geweld. Ook startte Nederland vorig jaar een samenwerking met UN Women om strategieën te ontwikkelen waarmee lokale maatschappelijke organisaties en andere relevante actoren huiselijk geweld beter kunnen voorkomen, bijvoorbeeld door het opleiden van speciale trainers, het uitwisselen van effectieve aanpakken en het verhogen van bewustzijn over negatieve sociale normen en stereotypen die vaak ten grondslag liggen aan gendergerelateerd geweld.

Letland

Ook binnen de EU blijft Nederland zich inzetten voor de rechten van vrouwen en meisjes. Zo bleef ratificatie van het RvE verdrag van Istanbul, ter voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, in Letland jarenlang uit nadat het in 2016 door de Letse regering was ondertekend. De ambassade in Riga heeft daarom afgelopen jaren het belang van dit verdrag continu onder de aandacht gebracht, samen met gelijkgezinde landen en het Letse maatschappelijk middenveld. Internationale partners hebben zo de nieuwe coalitie en premier gesteund bij de inzet om goedkeuring van de Istanbulconventie te verkrijgen in het Letse parlement, eind november 2023.

Multilaterale inzet

Commission on the Status of Women (CSW)

Als lid van het EU-onderhandelingsteam heeft het Koninkrijk er mede zorg voor gedragen dat tijdens de CSW een uitkomstdocument werd uitonderhandeld met, voor het eerst, VN-brede taal over de link tussen digitalisering, technologische ontwikkeling, gendergelijkheid, seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, en geweld tegen vrouwen en meisjes. De slotverklaring legt het verband tussen de thema's innovatie, digitalisering en technologische ontwikkeling voor gendergelijkheid,en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, en erkent het belang van digitale innovatie en digitale toepassingen voor seksuele en reproductieve gezondheid. De slotverklaring bevat voor het eerst een op zichzelf staande paragraaf over adolescente meisjes, als een van de meest digitaal verbonden generaties in de geschiedenis.

Raad van Europa

De Nederlandse Permanent Vertegenwoordiger voor de Raad van Europa (RvE) werd in 2023 benoemd tot voorzitter van de *Committee of the Parties* (CoP) van het Verdrag van Istanboel, het RvE verdrag inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld. Dit geeft Nederland de mogelijkheid om het Verdrag van Istanbul internationaal hoog op de agenda te houden en gaf daarmee verder invulling aan het Nederlandse FBB-profiel.

Mensenrechtenraad

Tijdens MRR53 speelde Nederland een zeer prominente rol op de twee moeilijkste genderresoluties: als penvoerder van de *Child, Early and Forced Marriage* (CEFM) resolutie, en als onderhandelaar namens de EU van de Canadese resolutie inzake *Violence against Women and Girls*. Bij beide resoluties was weerstand tegen progressieve terminologie als *bodily autonomy*, *sexual and gender-based violence*, *all women and girls* en *multiple and intersecting forms of discrimination*. Dankzij gezamenlijke inspanningen vanuit Geneve, Den Haag en de posten, en in nauwe samenwerking met EULS en overige gelijkgezinden, konden beide relatief sterke resoluties met consensus en brede cross-regionale steun worden aangenomen. De CEFM-resolutietekst bevat sterke verwijzingen naar het belang van instemming (consent) en gelijke rechten binnen het huwelijk (m.b.t. erfenis, bezit, vermogensbeheer) en bij het ontbinden van huwelijken. Er is meer aandacht voor de schadelijke rol van genderstereotypes, het erkennen van CEFM als vorm van seksueel en/of genderrelateerd geweld, en de verantwoordelijkheid van mannen en jongens in het voorkomen en beëindigen van kind-, vroege en gedwongen huwelijken.

AVVN

De jaarlijkse *high level weekH* van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN) stond met drie thematische toppen voor een belangrijk deel in het teken van gezondheid. De Minister van BHOS nam deel aan de High Level Bijeenkomst over *Universal Health Coverage* (UHC) en onderstreepte daar het belang van universele toegang tot seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), inclusief veilige abortus en UHC voor mensen in de meest kwetsbare omstandigheden. Samen met 60 landen ondertekende Nederland een cross-regionale verklaring over het belang van SRGR voor het bereiken van *UHC*.

De minister van Buitenlandse Zaken nam tijdens *high level week* van de AVVN deel aan een ministerieel side-event over feministisch buitenlands beleid (FBB) dat KNL samen met Chili, Duitsland, Frankrijk, Spanje en Mongolië organiseerde namens de *Feminist Foreign Policy+ Group*. Het Koninkrijk was trekker van de belangrijkste *deliverable* van het evenement: de eerste politieke verklaring[23] ooit over dit onderwerp, waarin achttien landen zich committeerden aan een zestal feministische principes.

[23] https://www.government.nl/documents/diplomatic-statements/2023/09/20/political-declaration-on-feminist-approaches-to-foreign-policy

Minister Bruins Slot tijdens het side-event over feministisch buitenlands beleid
fotograaf: Richard Koek

CPD

Ondanks de Nederlandse inzet als onderhandelaar namens de EU kon tijdens de *Commission on Population and Development* (CPD) geen consensus worden bereikt over de conclusies. In de marges van de CPD zette Nederland zich met de SRGR-jongerenambassadeur en een side event met *Choice* in voor SRGR voor jongeren met een beperking.

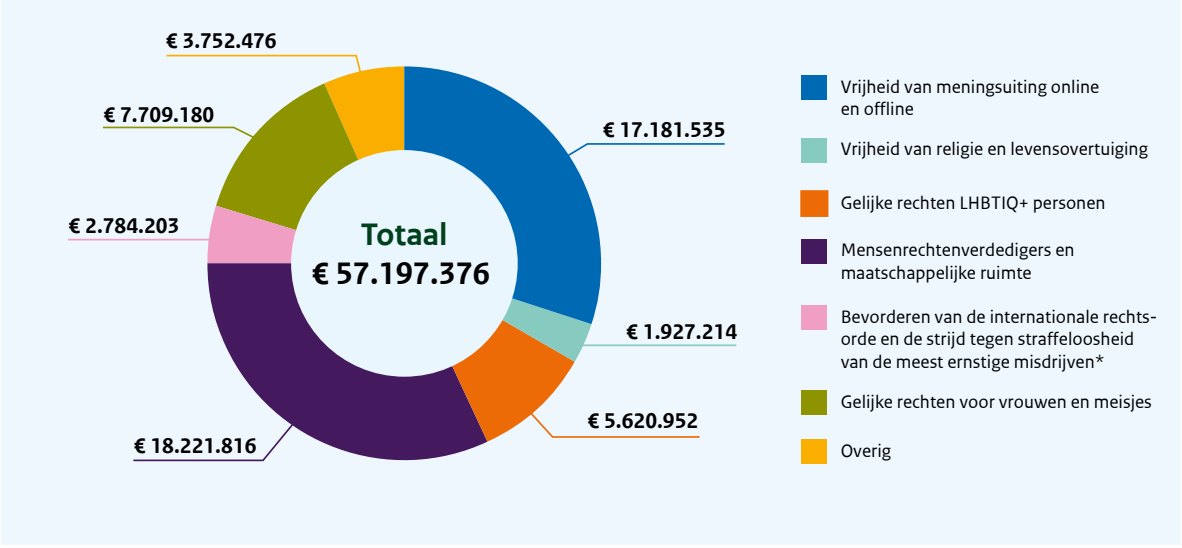
VNVR

Tijdens het jaarlijkse Open Debat over *Women, Peace and Security* (WPS) in de VN Veiligheidsraad sprak Nederland een verklaring uit over het belang van politieke participatie van vrouwen, samenwerking met en (financiële) steun voor lokale en door vrouwen geleide organisaties en feministisch buitenlands beleid. Tevens organiseerde het Koninkrijk samen met het maatschappelijk middenveld een *side-event* over de politieke participatie van vrouwen in de Democratische Republiek Congo, Zuid-Soedan en andere contexten; en sponsorden we een *side-event* over de lokalisering van WPS nationale actieplannen. In maart sprak Nederland ook een interventie uit tijdens het Open Debat *Conflict-Related Sexual Violence*. Hierin werd het belang benadrukt van de aanpak van grondoorzaken voor gendergerelateerd geweld, vroegtijdige signalering van risico's, bescherming van mensenrechtenactivisten en het belang van nationale en internationale verantwoording.

Bijlage: Overzicht uitgaven

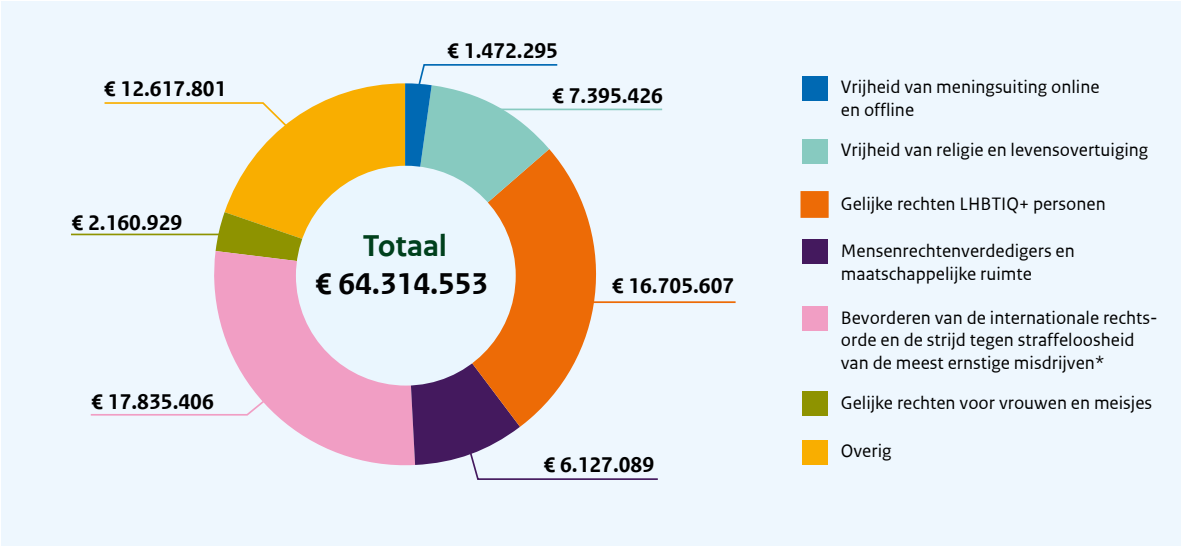
Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van Mensenrechtenfonds)

	Uitgaven in euro's
Vrijheid van meningsuiting online en offline	17.181.535
Vrijheid van religie en levensovertuiging	1.927.214
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	5.620.952
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	18.221.816
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven *	2.784.203
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	7.709.180
Overig	3.752.476
TOTAAL	**57.197.376**

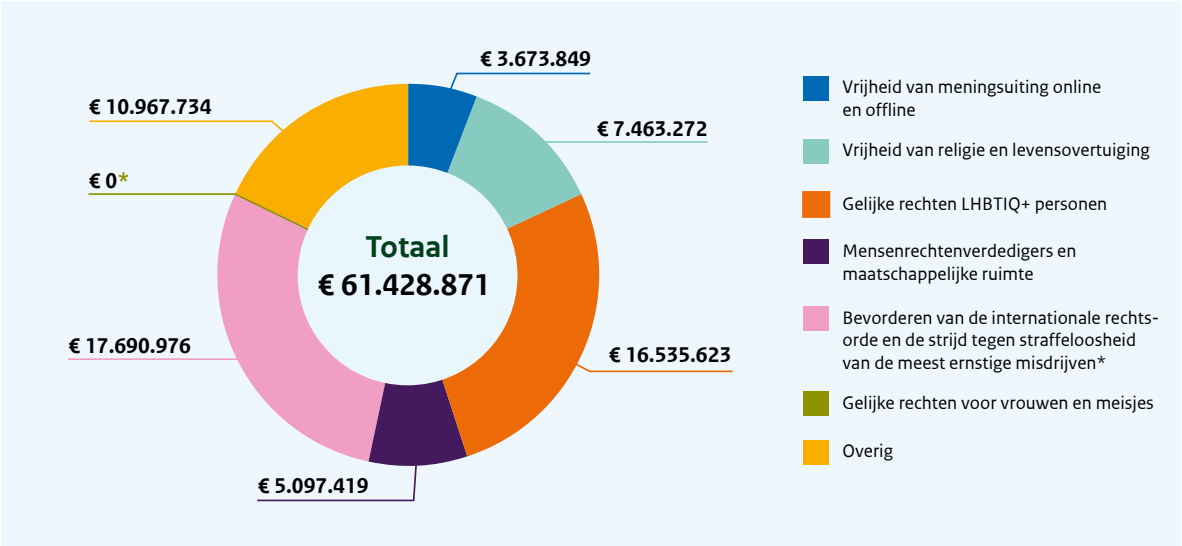
Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van overige fondsen)

	Uitgaven in euro's
Vrijheid van meningsuiting online en offline	1.472.295
Vrijheid van religie en levensovertuiging	7.395.426
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	16.705.607
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	6.127.089
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven *	17.835.406
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	2.160.929
Overig	12.617.801
TOTAAL	**64.314.553**

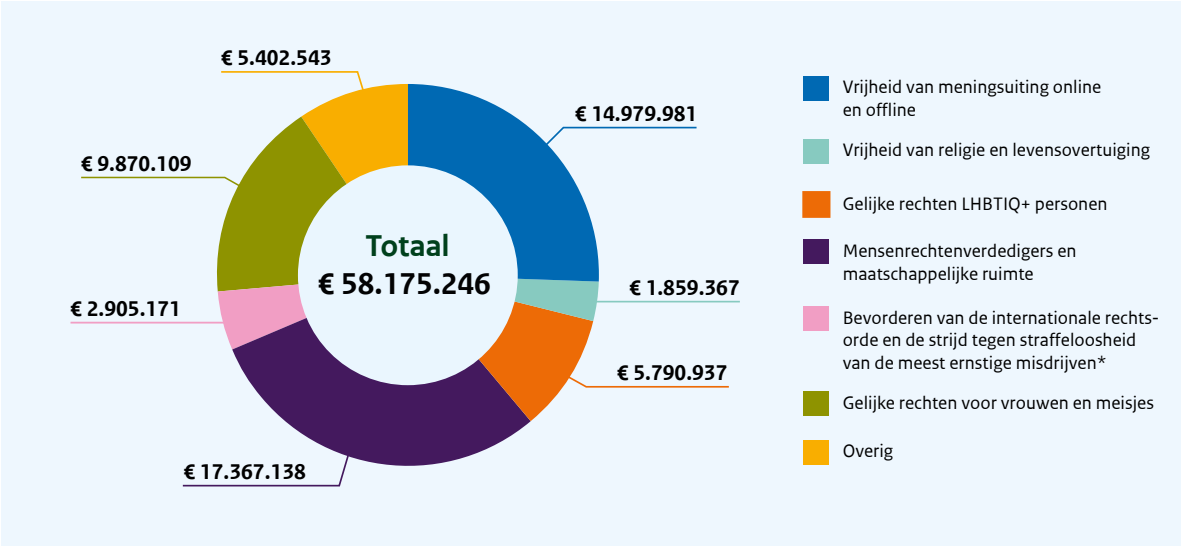
Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van centraal gefinancierde uitgaven)

	Uitgaven in euro's
Vrijheid van meningsuiting online en offline	3.673.849
Vrijheid van religie en levensovertuiging	7.463.272
Gelijke rechten LHBTIQ+ personen	16.535.623
Mensenrechtenverdedigers en maatschappelijke ruimte	5.097.419
Bevorderen van de internationale rechtsorde en de strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven *	17.690.976
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	-
Overig	10.967.734
TOTAAL	**61.428.871**

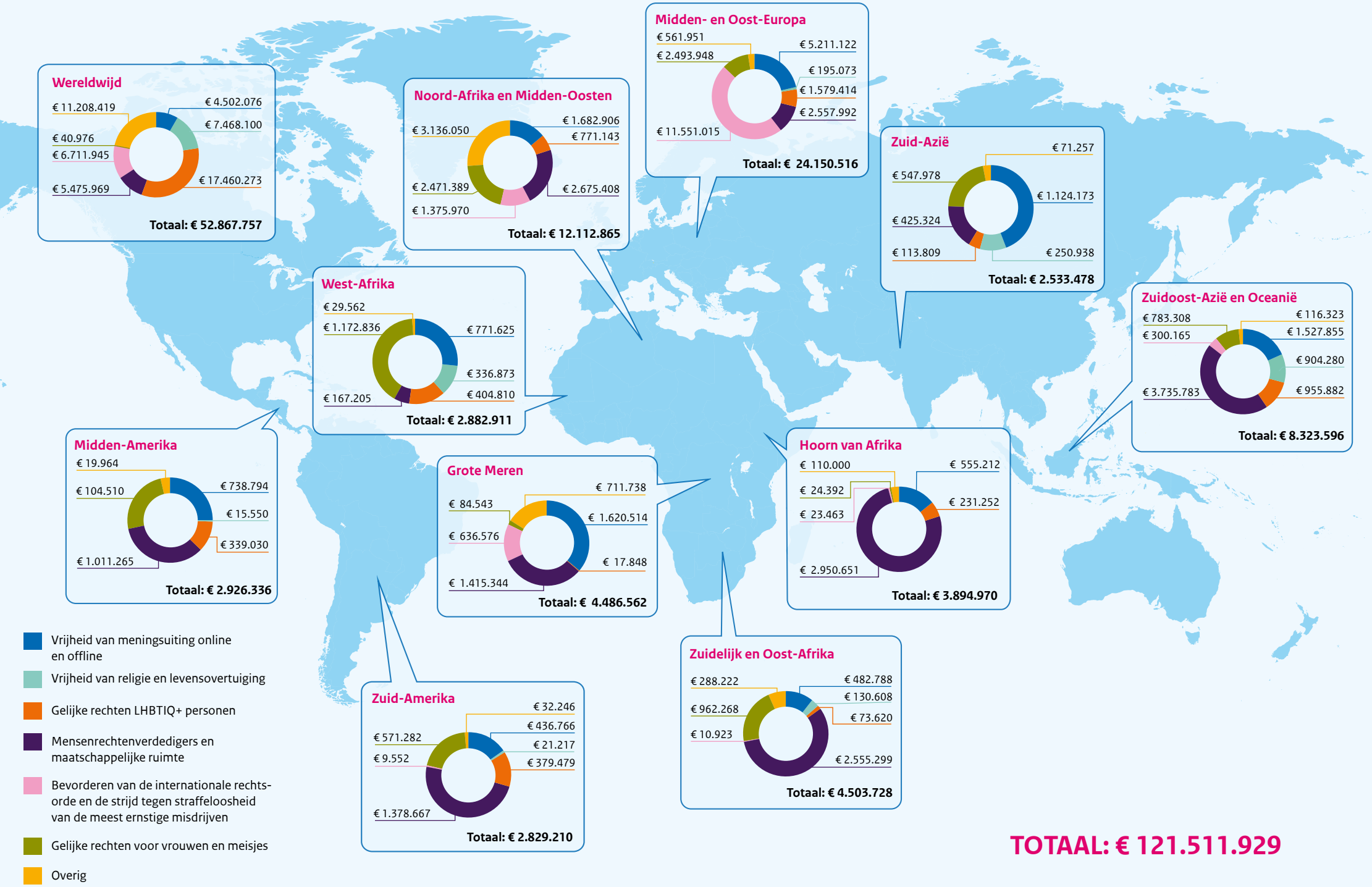

Totaal uitgaven per MR-prioriteit (op basis van gedelegeerde uitgaven)

	Uitgaven in euro's
Vrijheid van meningsuiting & internetvrijheid	14.979.981
Vrijheid van religie en levensovertuiging	1.859.367
Gelijke rechten voor LHBTIQ+	5.790.937
Mensenrechtenverdedigers en ruimte voor het maatschappelijk middenveld	17.367.138
Strijd tegen straffeloosheid van de meest ernstige misdrijven	2.905.171
Gelijke rechten voor vrouwen en meisjes	9.870.109
Overig	5.402.543
TOTAAL	**58.175.246**

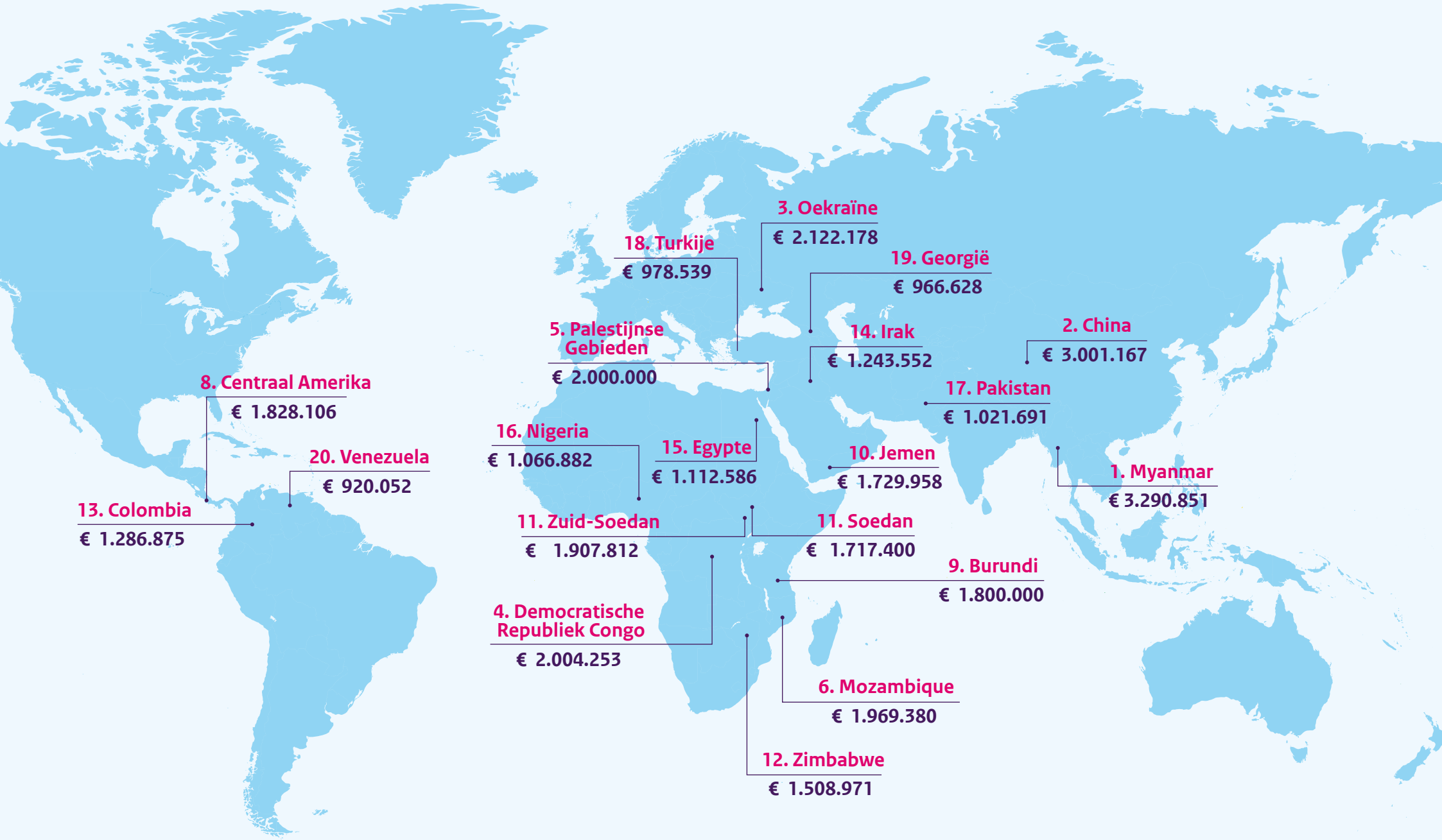

Totaal uitgaven per MR-prioriteit per regio (op basis van alle fondsen)

TOTAAL: € 121.511.929

Top 20 van landen met uitgaven op MR-prioriteiten (op basis van gedelegeerde uitgaven)

Top 20 van landen met uitgaven op MR-prioriteiten (op basis van gedelegeerde uitgaven)

		Uitgaven in euro's
1.	Myanmar *	3.290.851
2.	China	3.001.167
3.	Oekraïne	2.122.178
4.	Democratische Republiek Congo	2.004.253
5.	Palestijnse Gebieden	2.000.000
6.	Mozambique	1.969.380
7.	Zuid-Soedan	1.907.812
8.	Centraal Amerika	1.828.106
9.	Burundi	1.800.000
10.	Jemen	1.729.958
11.	Soedan	1.717.400
12.	Zimbabwe	1.508.971
13.	Colombia	1.286.875
14.	Irak	1.243.552
15.	Egypte	1.112.586
16.	Nigeria	1.066.882
17.	Pakistan	1.021.691
18.	Turkije	978.539
19.	Georgië	966.628
20.	Venezuela	920.052

** inclusief een uitgestelde betaling uit 2022 ad EUR 1 miljoen*

Deze brochure is een uitgave van:

Het ministerie van Buitenlandse Zaken

Postbus 20061 | 2500 EB Den Haag

© Buitenlandse Zaken | mei 2024